
This is the **published version** of the bachelor thesis:

Pahisa Solé, Marta; Aguilar-Amat, Anna, tut. Anàlisi automatitzada d'un corpus sincrònic bilingüe (castellà, anglès) sobre Cultura de Pau : xarxa conceptual, equivalències i col·locacions del terme "pau". 2010.

This version is available at <https://ddd.uab.cat/record/78173>

under the terms of the license

Màster Oficial en Traducció, Interpretació i Mediació Intercultural
Projecte de fi de màster

Anàlisi automatitzada d'un corpus sincrònic bilingüe (castellà, anglès) sobre Cultura de Pau: xarxa conceptual, equivalències i col·locacions del terme “pau”

Autora: Marta Pahisa Solé

Tutora: Anna Aguilar-Amat

Curs: 2009-2010

Àrea de coneixement: (segons la classificació de la UNESCO): 570112 Traducció / 570199 Terminologia / 570599 Lingüística cognitiva

Línia d'investigació: Grup Tradumàtica (Departament de Traducció i d'Interpretació de la Universitat Autònoma de Barcelona)

Resum

Mitjançant el mètode de treball terminològic proposat per la Teoria Comunicativa de la Terminologia (TCT) es realitza una anàlisi d'un corpus bilingüe *ad hoc* sobre Cultura de Pau per tal d'establir el mapa de la xarxa conceptual del terme "pau" i les seves col·locacions en castellà i anglès. Aquestes darreres s'obtenen mitjançant criteris quantitatius i qualitatius a través d'un sistema d'extracció de terminologia (ET). Es descriuen aquelles col·locacions que es corresponen a termes compostos i les que són col·locacions preferides, tot desestimant les col·locacions circumstancials. La Cultura de Pau és un àmbit emergent sobre el qual s'han realitzat pocs estudis terminològics; el present treball pretén ser una primera aproximació a la terminologia d'aquest àmbit d'especialitat i se centra en l'anàlisi d'un dels seus conceptes clau. L'estudi es realitza des d'un punt de vista interdisciplinari tenint en compte les aportacions teòriques procedents de la TCT, la lingüística de corpus i les xarxes conceptuais.

Paraules clau: lingüística de corpus, terminologia, xarxes conceptuais, cultura de pau, col·locacions

Taula de contingut

1	Introducció.....	7
2	Definició de l'objecte d'estudi i dels objectius.....	11
3	Terminologia i xarxes conceptuals	12
3.1	Teoria comunicativa de la Terminologia	12
3.1.1	Antecedents.....	12
3.1.2	Diversitat.....	13
3.1.3	La comunicació especialitzada	14
3.1.4	El paper del terminòleg.....	15
3.1.5	Fonaments de la TCT	16
3.2	Xarxes conceptuals.....	17
3.2.1	Grafs conceptuals.....	18
3.2.2	Diagrames de flux.....	19
3.2.3	Mapes conceptuals.....	20
3.2.4	Mapes de xarxes conceptuals	24
3.3	CmapTools.....	24
4	Lingüística de corpus	26
4.1	Definició i tipologies de corpus.....	26
4.2	Sistemes d'extracció de termes	29
4.3	Elements d'anàlisi (concordances, col·locacions i cosituats).....	30
5	Metodologia d'investigació	32
5.1	El mètode de treball terminològic segons la TCT	34
5.2	Interrogació del corpus.....	36
6	Anàlisi del corpus d'estudi.....	44
6.1	Descripció del corpus.....	44
6.2	Selecció de termes.....	44
6.3	Mapes de les xarxes conceptuals	49
6.4	Equivalències	55
6.5	Termes afins	62
6.6	Anàlisi dels resultats	63
7	Conclusions i perspectives.....	67
7.1	Conclusions.....	67
7.2	Perspectives de futur	70
8	Fonts d'informació	72

8.1	Terminologia i xarxes conceptuais	72
8.2	Lingüística de corpus	73
8.3	Fonts bibliogràfiques relacionades amb la història de la Cultura de Pau i la seva terminologia.....	74
8.4	Corpus d'estudi	75

Índex de taules

Taula 1: Evolució del concepte “pau”	8
Taula 2: Relacions conceptuals a BACUS (Font: Aguilar-Amat <i>et al</i> , 2010)	22
Taula 3: Tipologia de corpus	28
Taula 4: Delimitació del treball de recerca	35
Taula 5: Termes resultants de l'anàlisi del corpus en castellà ordenats per freqüència	47
Taula 6: Termes resultants de l'anàlisi del corpus en anglès ordenats per freqüència.....	49
Taula 7: Llegenda dels mapes conceptuals	50
Taula 8: Equivalències dels termes en castellà trobades comparant les xarxes conceptuals	56
Taula 9: Equivalències dels termes en anglès trobades comparant les xarxes conceptuals.....	58
Taula 10: Equivalències dels termes en castellà fora de l'anàlisi	60
Taula 11: Equivalències dels termes en castellà fora de l'anàlisi	61
Taula 12: Percentatges d'equivalències trobades comparant les xarxes conceptuals i fent cerques manuals (al corpus, IATE i UNTERM).....	62
Taula 13: Termes afins al concepte “pau”	62
Taula 14: Col·locacions del concepte “pau” en castellà i anglès	65
Taula 15: Freqüència de les relacions conceptuals	65

Índex de figures

Figura 1: Graf conceptual (Font: Montes, 2001)	18
Figura 2: Diagrama de flux (Font: Aragonés, 2008)	19
Figura 3: Mapa conceptual de l'aigua (Font: Novak, 1998).....	23
Figura 4: AntConc, funció de concordança: resultats bruts.....	38
Figura 5: AntConc, funció de concordança: resultats ordenats des de la paraula pivot	39
Figura 6: AntConc, cerca de <i>clusters</i>	40
Figura 7: AntConc, finestra de concordança del terme “acuerdo de paz”	41
Figura 8: AntConc, cerca de <i>collocates</i>	42
Figura 9: AntConc, llistat de paraules	43
Figura 10: Mapa de la xarxa conceptual en castellà del terme pau i els seus termes compostos.....	51
Figura 11: Mapa de la xarxa conceptual en castellà del terme pau, els seus termes compostos i les seves col·locacions	52
Figura 12: Mapa de la xarxa conceptual en anglès del terme pau i els seus termes compostos.....	53
Figura 13: Mapa de la xarxa conceptual en anglès del terme pau, els seus termes compostos i les seves col·locacions	54

1 Introducció

La Cultura de Pau és un àmbit emergent que cada vegada té més rellevància a la societat on vivim. Una de les institucions que ha tingut un paper més actiu en la difusió i el foment de la Cultura de Pau és la UNESCO, que té els seus orígens al final de la Segona Guerra Mundial, quan les potències van començar a plantejar-se com enfocar el procés de reconstrucció. Dins de les seves moltes iniciatives per fomentar la pau, la UNESCO ha promogut la creació de revistes, editorials, col·leccions i programes que permetin aprendre els valors, actituds i comportaments de la Cultura de Pau, ha creat Càtedres UNESCO sobre la Pau, els Drets Humans i la Democràcia, i ha fomentat el diàleg entre governs i ONG, entre moltes altres (Fisas, 1998: 403-406). Paral·lelament a totes aquestes iniciatives també han anat apareixent centres d'estudi dins els àmbits de la pau, la seguretat i la resolució de conflictes, tant a nivell nacional, com regional i internacional. Aquests centres són de diferents tipus però en línies generals es pot dir que bona part d'ells tenen com a objectiu fer un seguiment dels conflictes actuals i, en alguns casos, buscar-hi noves solucions que deixin de banda la violència i fomentin una pau sostenible a llarg termini. Per tal de fer-ho, investiguen vies per a promoure el desenvolupament, els drets humans, la democràcia i el desarmament, d'una banda, i d'entendre els mecanismes de la violència, d'altra banda.

Com indica Fisas (1998: 23), la pau i els conflictes són processos globals i dinàmics en els quals intervenen molts factors, per tant el concepte de pau és un concepte divers a causa de la diversitat mateixa que existeix al món (entre cultures, religions, condicions de vida, etc.).

Així mateix, el concepte "pau", segons Muñoz (2000: 18), pot no haver estat sempre present en la història de la humanitat. En els seus inicis, en realitat, va anar lligat íntimament a l'aparició del concepte "guerra". Al llarg dels segles, a partir d'aquesta primera concepció de la pau com l'absència de guerra, n'han anat sorgint d'altres de més elaborades, especialment des de l'aparició dels estats sobirans, que va fer augmentar les guerres i va fer sorgir la necessitat d'articular teòricament la conceptualització de la guerra i la pau. A partir de la descripció feta per Fisas (1998: 21), Muñoz (2000: 20) i Rueda (2004: 109) de l'evolució del concepte "pau" dins els estudis de l'àmbit, presento el següent quadre resum:

Època	Termes clau	Concepte
s. XIX	pau	absència de guerra
1941	pau (Quincy Wright)	equilibri dinàmic entre factors polítics, socials, culturals i tecnològics
finals dels anys 50	pau negativa / pau positiva (Johan Galtung)	absència de guerra / absència de violència estructural
anys 70 i 80	pau feminista	absència de violència estructural a nivell macro i micro
anys 90	pau holística – Gaia	pau amb el medi des del punt de vista individual, familiar i estatal
	pau holística interna i externa	a la pau gaia també s'hi inclouen els aspectes espirituals, més propis de les cultures orientals, que equiparen als homes amb la resta d'éssers vius

Taula 1: Evolució del concepte “pau”

Els fundadors de la UNESCO van fer constar en la seva Constitució el present objectiu:

Contribuir a la conservación de la paz y de la seguridad estrechando, mediante la educación, la ciencia y la cultura, la colaboración entre las naciones con el fin de asegurar el respeto universal de la justicia, de la ley, de los derechos humanos y de las libertades fundamentales para todos, sin distinción de raza, de sexo, de idioma o de religión, que la Carta de las Naciones Unidas reconoce a todos los pueblos.

Tal com explica Fisas (1998: 349), la Cultura de Pau combrega amb aquesta nova visió segons la qual la pau no radica tan sols en l'absència de la guerra, sinó que està relacionada amb la supressió de tot tipus de violència. De la mateixa manera, deixa de percebre les situacions de conflicte com a negatives i les entén com a una oportunitat de canvi i millora. Els objectius clau que persegueix la Cultura de Pau promoguda per la UNESCO són, segons els resumeix Fisas (1998: 399):

- Aprendre a viure junts.
- Substituir la cultura de la guerra.
- Transformar les economies de guerra en economies de pau.
- Cercar nous mètodes i solucions no violentes pels conflictes actuals.

- Construir i transformar els valors, actituds, comportaments, institucions i comportaments de la societat.
- Reforçar la identitat cultural i crear estima envers la diversitat de cultures.
- Introduir la prevenció de conflictes a nivell individual i estatal.
- Fomentar estructures i comportaments democràtics.
- Substituir les imatges d'enemistat per les d'enteniment.
- Garantir el dret a l'educació sense cap tipus de discriminació.

Fabbri, en el seu article “La terminología en la resolución de conflictos sociales y políticos”, (2006: 113), afirma que la Resolució de Conflictes és un tema molt fecund per a la terminologia que amb prou feines ha estat investigat fins al moment. Precisament, el seu article, juntament amb els altres articles publicats al recull d'articles *La Terminología del s. XXI. Contribución a la Cultura de Paz, la diversidad y la sostenibilidad* (Cabré, 2006), és un primer intent d'aprofundir en la terminologia pròpia de l'àmbit de la Cultura de Pau. El llibre es divideix en diferents capítols i cada un d'ells explora algun aspecte concret de la terminologia actual, aspectes relacionats principalment amb la diversitat cultural, les llengües i cultures minoritzades i minoritàries, el medi ambient, o el paper de les noves tecnologies, entre d'altres. Tanmateix, d'entre tots els articles, n'hi ha pocs que se centrin en la terminologia de la Resolució de Conflictes i cap d'ells ho fa en la terminologia específica de la Cultura de Pau.

Aquesta manca d'estudis referents a aquest tema va ser confirmada per Cécile Barbeito, investigadora de l'Escola de Cultura de Pau, amb qui ens vam posar en contacte per presentar el projecte i sol·licitar assessorament.

Per aquest motiu, aquest projecte pretén ser una primera aportació a la terminologia de l'àmbit de la Cultura de Pau que englobi els aspectes bàsics del concepte “pau”. Un cop obert el camí, es podran fer més estudis que descriguin altres conceptes d'aquesta disciplina o els tractin amb més profunditat.

S'ha escollit centrar el treball en aquest àmbit d'estudi, la Cultura de Pau, ja que, a part d'estar de plena actualitat i comptar amb el reconeixement d'institucions com la UNESCO, es tracta d'un àmbit interdisciplinari en el qual conflueixen diverses àrees temàtiques i que pot ser abordat des de molts punts de vista, entre ells, el terminològic.

Personalment l'elecció d'aquesta línia de treball suposa la continuació d'una altra ja iniciada gràcies als postgraus cursats en Relacions Internacionals i en Resolució de Conflictes. Així mateix aquest treball forma part d'un posterior seguiment acadèmic que es desenvoluparà durant la tesi i que dibuixarà l'arbre conceptual de la disciplina, els seus

termes, les seves col·locacions i les seves equivalències en tres idiomes (castellà, anglès i català).

El present projecte pretén ser una primera aproximació a la terminologia característica d'aquest àmbit d'especialitat emergent que, tal com s'ha explicat, encara no ha estat estudiada de manera general, tot i que sí que s'han fet estudis d'algunes de les seves facetes (especialment a Cabré, 2006).

Així com l'àmbit de la Cultura de Pau és un àmbit interdisciplinari en el qual conflueixen la psicologia social, les relacions internacionals, el psicoanàlisi o l'antropologia, entre d'altres, aquest projecte també conté un cert grau d'interdisciplinarietat, ja que l'acostament a l'àmbit de la Cultura de Pau es realitza de manera instrumentalitzada a través d'altres disciplines com són la Terminologia i la Lingüística de Corpus.

El cos del projecte s'ha estructurat en 5 apartats principals. Després d'emmarcar l'àmbit d'estudi i d'establir i justificar els objectius principals del treball, es realitza una revisió de la bibliografia relacionada amb els aspectes teòrics més rellevants que s'han tingut en compte a l'hora de realitzar la recerca: d'una banda, la Teoria Comunicativa de la Terminologia i les xarxes conceptuals, i, d'altra banda, la Lingüística de Corpus. A continuació, es presenta el mètode de treball seguit i es detallen els mecanismes d'interrogació del corpus que s'han emprat per a obtenir els resultats. Tot seguit, es presenten els resultats de l'anàlisi i es mostren els mapes conceptuals i les taules d'equivalències resultat de la recerca. Finalment, es realitza una anàlisi crítica dels resultats i es presenten les conclusions i les línies de futur que s'obren a partir de la feina feta.

En la presentació del treball a la Secretaria de la Facultat de Traducció i d'Interpretació de la UAB, a part de lliurar les tres còpies sol·licitades en format paper i una còpia en format electrònic, les còpies en paper s'acompanyen d'un CD on es pot trobar el document del treball en format electrònic més les imatges dels mapes de xarxes conceptuals dins la carpeta "mapes", amb l'objectiu de facilitar la consulta dels mapes de xarxes conceptuals elaborats, ja que la seva mida en paper imprès és petita i això en pot complicar la lectura.

2 Definició de l'objecte d'estudi i dels objectius

Mitjançant aquest projecte s'ha volgut realitzar un estudi de la xarxa conceptual, les equivalències i les col·locacions del terme “pau” a través de l'anàlisi d'un corpus bilingüe en anglès i castellà de l'àmbit de la Cultura de Pau. Tot això amb l'objectiu de fer un pas cap a l'aprofundiment del coneixement de la terminologia d'aquest àmbit emergent.

Inicialment s'ha treballat amb l'anglès i el castellà, escollides per ser dues de les llengües més esteses al món (amb el supòsit que han estat productores d'una quantitat més gran de textos sobre l'objecte d'estudi), i la recerca s'ha centrat en l'ús del concepte de pau tal i com es coneix a occident, és a dir, s'ha tractat des del punt de vista de les condicions necessàries que cal que es reuneixin en una societat per tal que es pugui avançar cap a la pau positiva. Existeix, tanmateix, una altra concepció del concepte, estesa sobretot a Orient, i que està més relacionada amb la pau interior i en el desenvolupament individual de les persones per tal d'assolir actituds personals més pacífiques envers elles mateixes i les altres persones (ajuda, agraïment, acceptació). Si més no, aquesta aproximació queda fora de l'àmbit d'aquest treball.

Com s'ha esmentat més amunt, l'objectiu general del present treball és el d'aprofundir en el coneixement de la terminologia i la fraseologia pertanyents a l'àmbit de la Cultura de Pau.

Aquest objectiu general compta amb els següents objectius específics:

- Construir un corpus *ad hoc* en cada una de les llengües (castellà i anglès)
- Descriure la xarxa conceptual i la distribució semàntica (subconceptes especificats i conceptes pròxims), del terme 'pau' i les seves col·locacions en anglès i castellà.
- Comparar els resultats entre els dos idiomes.
- Establir les equivalències dels termes (simples i complexos) trobats entre l'anglès i el castellà.

Per tal d'assolir l'objectiu general i els tres objectius específics anteriors, el treball es basa en els coneixements actuals relacionats amb la terminologia, la representació de xarxes conceptuais, l'anàlisi de corpus i la Cultura de Pau. En els apartats que segueixen es realitza un repàs del marc teòric que ha servit de base referent a cada un dels àmbits anteriors, incidint especialment en aquells aspectes que han estat d'utilitat i que s'han tingut més en compte.

3 Terminologia i xarxes conceptuals

3.1 Teoria comunicativa de la Terminologia

3.1.1 Antecedents

En la darrera dècada s'ha produït un avenç dins de la teoria terminològica i aquest ha estat constituït eminentment per l'aparició de la Teoria Comunicativa de la Terminologia (TCT), proposada per Cabré (1999). La TCT neix amb l'esperit de donar explicacions a una sèrie de fenòmens que la teoria terminològica acceptada fins el moment, la Teoria General de la Terminologia (TGT) de Wüster, no aconseguia explicar. La TGT es va establir al voltant del anys 30 del segle XX i va sorgir amb la voluntat de distingir la terminologia de la lexicografia, tot encaminant-se cap a la normalització de les unitats de comunicació. Fins l'aparició de la TCT es tractava de l'única proposta que incloïa un corpus de principis sistemàtic per a la terminologia i que s'havia pogut aplicar amb èxit per a la realització de treballs d'investigació de camps científics determinats. Tal com exposa Cabré (1999: 111), la TGT es basava en les següents consideracions:

- la Terminologia és una matèria autònoma, un camp d'intersecció entre la lingüística, la lògica, l'ontologia i la informàtica;
- els termes científics són el seu objecte d'estudi;
- els termes són unitats semiòtiques compostes per concepte i denominació;
- el concepte precedeix la denominació;
- les relacions de diferent tipus que mantenen els termes d'un mateix àmbit d'especialitat en constitueixen l'estructura conceptual de l'àmbit;
- el valor d'un terme s'estableix pel lloc que ocupa en aquesta estructura conceptual;
- els termes s'estudien amb l'objectiu d'assolir la normalització conceptual i denominativa;
- la finalitat de la normalització és la de garantir la precisió i la univocitat de la comunicació professional.

Cabré, per tal de realitzar la proposta de canvi respecte el model clàssic de Wüster, es val de models teòrics de disciplines integrants de la terminologia, entre elles, les teories cognitives, les lingüístiques i les sociocomunicatives. D'aquesta manera, des de les ciències del coneixement, s'utilitza la definició de coneixement especialitzat vist com una integració cognitiva diversificada funcionalment en l'actuació dels parlants. Des de la lingüística s'observen els termes com unitats lèxiques pròpies del llenguatge general que entren a

formar part de la competència dels parlants a mida que aquests van adquirint coneixements especialitzats. I, finalment, des de la sociologia i la comunicació es posa de relleu la necessitat d'abordar el terme des d'una perspectiva real que tingui en compte els diferents nivells de variació que existeixen dins la comunicació especialitzada¹.

3.1.2 Diversitat

El terme “terminologia”, paradoxalment, es tracta d'un terme polisèmic que pot referir-se tant a la disciplina (en majúscula), com a la pràctica terminològica, com al producte d'aquesta pràctica. Aquesta diversitat es manté al llarg de molts altres aspectes de la disciplina, com en el cas dels termes, considerats unitats polièdriques amb un component lingüístic, un component cognitiu i altre de comunicatiu, i que poden observar-se des de cadascun dels diferents enfocaments de forma simultània o per separat donant prioritat a un dels aspectes. Així mateix, la terminologia es considera com una interdisciplina, composta per altres disciplines, de les quals va prenent aquells aspectes que li resulten més rellevants. Mentre que la TGT considerava que les disciplines que integraven la terminologia eren la lingüística, les ciències cognitives, les comunicatives, la documentació i la informàtica; la TCT considera que solament la integren les tres primeres i que amb les dues últimes es troba en situació d'intercanvi bidireccional. Si ens fixem en les funcions dels termes, també hi podem observar varietat, ja que aquests desenvolupen tant la funció de representació com la de transferència. Encara podem observar més facetes d'aquesta diversitat tant present a l'àmbit si analitzem els emissors i els receptors dels termes o les situacions en les quals es produeix la transmissió de coneixement especialitzat. D'una banda, els emissors sempre han de ser especialistes en la matèria, no obstant això, els receptors poden tractar-se tant d'altres especialistes de la mateixa matèria, com d'aprenents de la matèria o bé el públic general.

Així mateix, les situacions de comunicació poden canviar i requerir diferents nivells de formalitat. En funció d'aquests dos elements, es diu que canvia el nivell d'especialització d'un discurs, que pot mesurar-se per la densitat terminològica del text: a major especialització, major densitat de termes. Un altre aspecte en el qual existeix variació és en la orientació del treball terminològic, que pot ser tant descriptiva com prescriptiva. Cal indicar

¹ Cal esmentar que aquest darrer punt s'ha tingut especialment en compte a l'hora de fer el buidatge de termes i la representació dels resultats obtinguts de l'anàlisi del corpus sobre Cultura de Pau objecte del present treball.

que en els treballs sorgits arran de la TGT, l'orientació era principalment prescriptiva a causa de la vocació normalitzadora amb la qual s'enfocaven els treballs clàssics².

La llista d'elements en els quals es troba present aquesta diversitat és més llarga, per exemple dins la mateixa denominació de “normalització”, que inclou dues tendències oposades: d'una banda, la vocació normalitzadora que persegueix crear estàndards internacionals que facilitin la comunicació entre experts i, d'altra banda, la tasca normalitzadora iniciada pels governs de països o regions en els quals hi ha presència de llengües minoritàries o minoritzades, o fins i tot de llengües poderoses que veuen com l'anglès els guanya terreny. I és que, com subratlla Cabré en repetides ocasions, la vitalitat d'una llengua pot mesurar-se mitjançant l'estat de la seva terminologia. Conscients d'aquest indicador, molts governs duen a terme una labor important de treball terminològic per dotar la seva llengua dels recursos necessaris per tal que estigui preparada per a emprar-se com a llengua de comunicació especialitzada³.

3.1.3 La comunicació especialitzada

Segons la TCT, l'hàbitat natural dels termes és la llengua natural i, més concretament, la comunicació especialitzada, la funció principal de la qual és la transferència referencial amb propòsits diversos. Cabré considera que els diccionaris tenen un caràcter artificial. En realitat, els productors dels termes especialitzats no són els terminòlegs ni de bon tros els traductors, sinó que són els especialistes de cada àmbit. Tot i que la comunicació especialitzada i la comunicació general comparteixen determinats aspectes, la comunicació especialitzada es diferencia de la general en la selecció d'unitats, les maneres de significar, la freqüència de funcions lingüístiques i l'organització del discurs. Des del punt de vista semàntic, els textos especialitzats són concisos i despersonalitzats. Els elements lèxics que empren adquireixen una importància especial i hi ha una àmplia presència de nominalitzacions i formes nominals. Així mateix, el discurs especialitzat es caracteritza per una elevada elaboració i de vegades integra sistemes semiòtics simbòlics. El criteri que adopta Cabré per a determinar si un text és especialitzat no es basa en la temàtica tractada sinó en com es vehicula la mateixa, és a dir, compleixen la condició d'especialitzats aquells textos “en els quals la conceptualització que transmeten s'ha realitzat des de la perspectiva de l'especialitat i de l'especialista, i no des de l'òptica del parlant comú” (1999: 89)⁴. El grau

² En el treball que ens ocupa, l'enfocament serà descriptiu.

³ Un cop realitzat l'arbre conceptual del terme “pau”. L'exercici realitzat amb les llengües de treball actuals (anglès i castellà) es pot ampliar a altres llengües, especialment llengües minoritàries o minoritzades, per tal de contribuir a la descripció i l'establiment d'una terminologia útil dins aquest àmbit i que, per tant, pugui contribuir a reforçar la vitalitat d'aquestes llengües.

⁴ Aquest criteri, juntament amb els establerts per Sánchez-Gijón (2004), s'ha tingut en compte a l'hora de seleccionar els textos que componen el corpus d'anàlisi d'aquest treball, tal com s'explica a l'apartat 5.

d'especialització condicionarà tant la densitat terminològica del text com la quantitat de variació expressiva per referir-se a un mateix concepte. Per tant, a major especialització, major densitat terminològica i menor variació expressiva. Finalment, una altra de les característiques del llenguatge especialitzat, des del punt de vista pragmàtic, és l'alt grau de comprensió interlingüística, una mica més elevat que amb el llenguatge general. L'elevada comprensió s'explica pel fet que els especialistes compten amb el coneixement dels conceptes principals tractats i coneixen el seu context d'utilització.

3.1.4 El paper del terminòleg

Quant a les competències que ha de posseir un bon terminòleg per poder desenvolupar la tasca d'investigació terminològica, prenent les propostes dels enfocaments cognitius, Cabré estableix que aquestes han de centrar-se en tres àmbits principals: el lingüístic (bons coneixements de totes les llengües de treball), el sociofuncional (les característiques que ha de tenir un treball terminològic per adequar-se als destinataris i ser eficient tenint en compte els objectius que persegueix) i el cognitiu (és necessari posseir una competència cognitiva específica sobre la matèria especialitzada que estudiï⁵). La possessió d'aquest coneixement, en realitat, és clau per a la fase de buidatge dins la metodologia del treball d'investigació terminològica proposada per Cabré. De fet, en aquest punt radica una de les diferències clau respecte a la proposta de la TGT de Wüster, en la qual s'indicava que el treball de buidatge terminològic l'havia de realitzar un expert en el tema. Una altra de les diferències més rellevants consisteix en el canvi de perspectiva en l'orientació del treball, de manera que si la TGT advocava per un enfocament prescriptiu, la TCT ho fa per un descriptiu. Una de les aportacions principals de Cabré en aquest àmbit és que la metodologia de treball proposada parteix d'una base comunicativa i, per tant, "ha de partir del principi que la realitat de les dades comporta variació en tota la seva dimensionalitat i per això ha de recollir-la i representar-la associada als termes" (1999: 140). Com es veurà més endavant, una de les crítiques principals que aquest nou enfocament comunicatiu fa a la teoria clàssica és el fet de voler idealitzar la realitat. Segons Cabré, les fases del treball

⁵ En el cas del present treball, les dues primeres competències es van adquirir durant els estudis de llicenciatura i s'han complementat durant els estudis de màster. Pel que fa a la tercera, les nocions bàsiques sobre l'àmbit d'especialitat es van adquirir a partir del postgrau cursat en Conflictologia i Resolució de Conflictes. Així mateix, aquests coneixements s'han complementat a través de la figura de l'assessora experta Cécile Barbeito, investigadora de l'Escola de Cultura de Pau de la UAB. Cabré fa incidència en aquest punt més endavant i diu que tot i que la comunicació especialitzada l'emeten els especialistes d'un àmbit, existeixen una sèrie de mediadors de la comunicació que, en moltes ocasions, exerceixen de pont entre emissor i destinataris. Aquests mediadors poden pertànyer als mitjans de comunicació, per intervenir en la transmissió dels continguts, o bé poden pertànyer al sector de la traducció, en aquest cas s'encarreguen d'intervenir entre llengües i cultures. Per a poder dur a terme correctament les seves funcions, aquests mediadors han de posseir, a part de les competències pròpies de les seves professions, una competència cognitiva en l'àrea de coneixements que desitgin transmetre, i, especialment, estar familiaritzats amb la seva terminologia pròpia.

terminogràfic són quatre: la delimitació del tema i la definició del treball, la preparació i la planificació, la realització i la presentació dels resultats (aquestes fases s'expliquen amb més detall a l'apartat 5.1). Tot això, ha de fer-se tenint en compte la metodologia general de treball, que parteix els següents supòsits mínims (a part dels ja esmentats): fer terminologia no és fer lexicologia, traducció ni neologia; els termes presenten una sistematicitat doble, és a dir, en relació amb la llengua han de respectar els mecanismes de creació d'unitats lèxiques i, en relació amb l'especialitat, han de respectar els principis d'estructuració i economia; no hi ha termes sense àmbit que els aculli ni àmbit especialitzat sense terminologia; tots els termes han de tenir una font real; dins de cada àmbit els termes es connecten mitjançant relacions de diferents tipus, que són les que permeten establir l'estructura conceptual del mateix; existeixen unitats nominals i, més enllà d'elles, si es té en compte l'especificitat significativa i la pragmàtica, unitats fraseològiques i expressions especialitzades; tot terme té una definició; un terme pot tenir variants denominatives; i tot treball terminològic ha de conduir sempre a una aplicació⁶.

3.1.5 Fonaments de la TCT

Les principals crítiques que l'autora fa a la teoria clàssica de Wüster i l'escola de Viena se centren en dos eixos principals. D'una banda, la idealització de la realitat, el coneixement i la comunicació; i, d'altra banda, la limitació de la matèria a la normalització. El reduccionisme de la TGT se centra en diversos aspectes, com els termes, els àmbits d'especialitat, els objectius i les finalitats de la terminologia com a disciplina i el concepte i les característiques de la comunicació professional. Per a Wüster, els àmbits d'especialitat privilegiats són els tècnics i, de fet, la TGT es va elaborar específicament per a aquest tipus d'àmbit i amb la finalitat de normalitzar la comunicació entre especialistes. La teoria comunicativa va més enllà i pretén realitzar una proposta que pugui explicar tota la realitat i no tan sols una parcel·la de la mateixa, ja que els supòsits aplicables als àmbits tècnics no funcionen en la resta d'àmbits⁷. Els aspectes en els quals es fonamenta la TCT són els següents:

- La terminologia no és una matèria autònoma, sinó que compta amb un caràcter intrínsecament interdisciplinar. La TCT l'explica des d'una teoria del llenguatge, que

⁶ Per a realitzar aquest treball s'han seguit les 4 fases del treball terminològic indicades, com s'explicarà a l'apartat de la metodologia. Així mateix, els supòsits mínims més destacats en aquest treball han estat: tots els termes han de tenir una font real; dins de cada àmbit els termes es connecten mitjançant relacions de diferents tipus, que són les que permeten establir l'estructura conceptual del mateix; existeixen unitats nominals i, més enllà d'elles, si es té en compte l'especificitat significativa i la pragmàtica, unitats fraseològiques i expressions especialitzades; un terme pot tenir variants denominatives.

⁷ Per aquest motiu la TCT és més adequada per representar un àmbit no tècnic com la Cultura de Pau.

forma part d'una teoria de la comunicació i del coneixement i compta amb trets lingüístics, socials i cognitius.

- El coneixement especialitzat té trets diferenciadors i no està interioritzat de forma independent en la ment del parlant.
- Les unitats terminològiques són unitats polièdriques.
- Els termes no pertanyen de manera natural a un àmbit, sinó que s'usen en ell. Existeix transferència terminològica entre àmbits especialitzats i entre el llenguatge general i l'especialitzat.
- Les unitats lèxiques són polisèmiques i poden aparèixer en diferents àmbits. A partir d'aquest supòsit poden explicar-se tant la banalització com la pluriterminologització.
- La sinonímia és un fenomen real dins de la comunicació especialitzada.
- Les unitats terminològiques tenen una projecció sintàctica que va més enllà dels seus límits denotatius, de manera que varien en funció del discurs.
- Existeix variació discursiva en funció de la temàtica, la perspectiva des de la qual es tracta el tema, l'emissor, els destinataris, el nivell d'especialització, el grau de formalitat, el tipus de situació o el propòsit, entre d'altres.

Des del punt de vista de la TCT, es defineixen les unitats terminològiques com:

“unitats multidimensionals o multidisciplinars a dos nivells: en un primer nivell són unitats lingüístiques, cognitives i comunicatives amb independència de la perspectiva des de la qual s'abordin; en un segon nivell, participen de l'objecte d'anàlisi de diferents disciplines que les poden explicar o que expliquen alguna de les seves facetes donat el seu caràcter polièdric”. (Cabré, 1999: 97)⁸

Finalment, es fa incidència en la diferència entre lèxic especialitzat, que forma part d'aquells àmbits de gran difusió sobre els quals el públic general sol tenir coneixements, i la terminologia específica, pertanyent a diverses disciplines que integren investigació teòrica i aplicada, produeixen aplicacions que poden comercialitzar-se i s'ensenyen a tots els nivells.

3.2 Xarxes conceptuals

Al seu article “Qué se debe y qué se puede representar”, Lucía Fabbri d'URUTERM (2006: 113) indica que, a part de les unitats terminològiques, també es poden representar sistemes conceptuals i situacions comunicatives. Els sistemes conceptuals, segons ella, són els que permeten aprofundir els nostres coneixements. De fet, ja hem vist més amunt com Cabré subratlla que un dels fonaments del treball terminològic dins el marc de la TCT indica

⁸ Aquesta definició es té en compte a l'hora de seleccionar els termes durant el buidatge.

que dins de cada àmbit els termes es connecten mitjançant relacions de diferents tipus, que són les que permeten establir l'estructura conceptual del mateix. Fabbri va més enllà i afirma que establir relacions entre els fenòmens és un acte cognitiu de doble nivell, ja que permet observar manifestacions diferents o noves i relacionar-les amb manifestacions ja conegudes mitjançant l'observació i l'organització⁹.

Els sistemes conceptuais s'han representat fins ara en diversos camps del coneixement: la lingüística computacional, les matemàtiques i les ciències de l'educació. En cada un d'aquests àmbits se'ls ha donat un nom diferent: grafs conceptuais, diagrames de flux o mapes conceptuais, respectivament. Tot i que els mapes de xarxes conceptuais que es realitzen en aquest treball no coincideixen exactament amb cap de les tres aproximacions anteriors, totes elles funcionen com a precedents de la representació que és proposa aquí.

3.2.1 Grafs conceptuais

Des del punt de vista de la lingüística computacional, un dels esquemes de representació de xarxes semàntiques que ha tingut més repercussió és el de grafs conceptuais. Aquestes xarxes semàntiques s'utilitzen en intel·ligència artificial per tal de representar el coneixement (Moreno: 2000).

Els grafs conceptuais van ser proposats per Sowa (1984) i inclouen nodes de dos tipus: els nodes de concepte, representats mitjançant un rectangle, i els nodes de relació, representats mitjançant un oval. A més a més, inclouen unes fletxes direccionades que enllacen els nodes.

El següent exemple de graf conceptual senzill mostra la representació de la frase "Gore critica a Bush" (Montes *et al.* 2001):

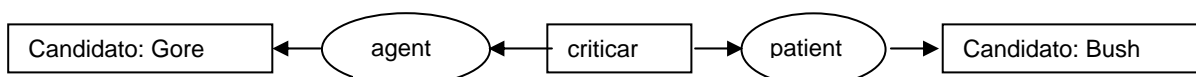

Figura 1: Graf conceptual (Font: Montes, 2001)

L'objectiu dels grafs conceptuais és la representació del llenguatge natural per tal d'emprar-la en aplicacions informàtiques com ara la traducció automàtica o la mineria de textos. Montes *et al.* (2001) els defineixen com "una representación simple pero con mayor información del contenido de los textos".

La diferència principal entre aquest tipus de representació i la que es proposa en aquest treball és que en la representació de xarxes conceptuais terminològiques que

⁹ Per aquest motiu aquest treball no es limita a fer un buidatge terminològic sinó que, per aprofundir en el coneixement de l'àmbit, s'ha decidit establir les xarxes conceptuais entre els termes trobats.

proposen no es representa el llenguatge natural, sinó les relacions entre els conceptes. Així mateix, tot i que es mantenen els nodes dels conceptes, en el mapa que proposem (veure l'apartat 6.3) no apareixen els nodes de les relacions conceptuals, sinó que aquestes s'escriuen sobre les fletxes que uneixen els nodes.

3.2.2 Diagrames de flux

El diagrama de flux és un sistema de representació molt emprat per a la descripció d'algoritmes informàtics i la lògica subjacent darrera els sistemes de presa de decisions (Bohl, 2007: 39). És a dir, es tracta de representacions gràfiques concises que indiquen la seqüència d'accions necessàries per a resoldre un problema o bé que descriuen processos. Cal destacar que no tan sols s'apliquen en l'àmbit de la programació, sinó que es tracta d'un sistema de representació conceptual utilitzat en molts àmbits del coneixement, tant en els de caire més científic com en els més humanístics. A continuació s'inclou un diagrama de flux que descriu el procés de selecció de grups paral·lels i comparables de subjectes inclosos en un assaig clínic (Aragónés *et al*, 2008):

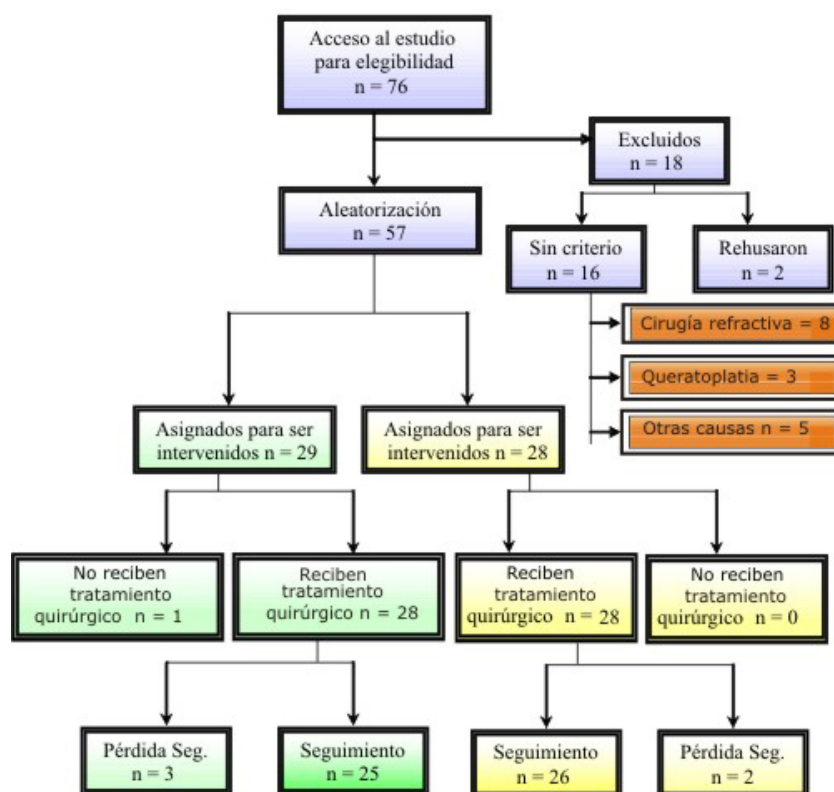

Figura 2: Diagrama de flux (Font: Aragónés, 2008)

La principal diferència amb els mapes que es proposen en aquest treball radica en què aquests darrers no descriuen cap procés estrictament, sinó que representen les

relacions entre els termes. Tanmateix, algunes de les relacions representades (concretament les *previous* i *subsequent*) es podrien considerar com a part d'un procés.

3.2.3 Mapes conceptuais

La utilitat dels mapes conceptuais en l'aprofundiment de l'aprenentatge fa temps que es té en compte des de l'àmbit de les Ciències de l'Educació i l'elaboració de mapes conceptuais és una estratègia que s'ha demostrat efectiva a l'hora d'adquirir i afiançar coneixements sobre un tema determinat (Fonseca, 2006).

Segons Fonseca (2006: 6), els mapes conceptuais són instruments jeràrquics que serveixen per representar el coneixement d'una manera senzilla i pràctica mitjançant proposicions. Novak (1998) defineix les proposicions com a unitats formades per dos o més termes conceptuais units per paraules amb l'objectiu de crear una unitat semàntica. La jerarquia dels mapes conceptuais ha d'anar des dels elements més generals i inclusius fins al més particulars.

Aquesta vessant teòrica manté certa relació amb el procés d'aprenentatge mitjançant *scenes* i *frames* esmentat per Fillmore (1977: 63):

I would like to say that scenes and frames, in the minds of people who have learned the associations between them, *activate* each other; and that, furthermore, frames are associated in memory with other frames by virtue of shared linguistic material, and that scenes are associated with other scenes by virtue of sameness or similarity of the entities or relations or substances in them or their contexts of occurrence.

Segons Fillmore (1977: 63), un *scene* es correspon a "*any coherent segment, large or small, of human beliefs, actions, experiences, or imaginings*"; i un *frame* a "*any system of linguistic choices [...] that can get associated with prototypical instances of scenes*". Per tant, els mapes de Novak es podria dir que anomenen i enllacen *scenes* mitjançant *frames* amb l'objectiu d'afavorir aquestes activacions que menciona Fillmore i que faciliten el procés d'aprenentatge.

Tanmateix, cal tenir en compte que no és el mateix la representació esquematitzada d'un discurs amb finalitats docents, que és l'objectiu principal dels mapes conceptuais proposats per Novak (1998); que la representació de les relacions conceptuais d'un terme amb els altres termes que formen part de la seva disciplina. En el primer cas, l'objectiu de la realització del mapa conceptual és l'aprenentatge d'un tema (en la majoria de casos dins el marc d'assignatures dels cicles d'ensenyament primari i secundari) mitjançant la seva

esquematització a partir de paraules clau (que poden ser o no ser termes) i la relació entre les mateixes mitjançant accions que pretenen emular el discurs per tal que l'assimilació de coneixements per part dels alumnes sigui més eficaç.

Tanmateix, la visió que interessa des del punt de vista d'aquest treball seria la segona: el mapa conceptual representa els termes pertanyents a un àmbit i les relacions que s'estableixen entre els mateixos. Segons Sánchez-Gijón (2004: 132-133) hi ha els següents tipus de relacions conceptuais:

- Relacions lògiques, que permeten “jerarquitzar els termes en funció de la seva intenció”. Aquestes, a la vegada, segons Aguilar-Amat (1996) es poden dividir entre verticals, és a dir, de tipus gènere/espècie o hiperònim/hipònim; i horitzontals, com les que apareixen entre cohipònims.
- Relacions ontològiques, basades “en relacions de contigüïtat en l'espai i el temps entre conceptes” i divisibles en relacions de tipus part/tot, antecessor/successor, material/objecte o causa/efecte.
- Relacions no jeràrquiques (que Aguilar-Amat anomena relacions infralògiques), que inclouen relacions cronològiques (previ/subsegüent), genètiques (productor/producte) i de transmissió (emissor/receptor).
- Relacions argumentals, de tipus lingüístic i que persegueixen destacar les coaparicions típiques d'un àmbit.
- Relacions pragmàtiques, que serien les establertes “entre l'acció i l'agent que l'executa o el pacient que la rep”.

Dins BACUS (BAsa de Coneixement UniverSitari -Aguilar-Amat et al. 2010), la base de dades creada a partir dels treballs dels alumnes quart de llicenciatura de la Facultat de Traducció i d'Interpretació de la UAB, s'estableixen les següents relacions i els següents marcadors per les mateixes, que seran els que es faran servir a l'hora de marcar els vincles entre els termes clau trobats al corpus a l'hora d'elaborar el mapa conceptual d'aquest treball:

LOGICAL CONCEPTUAL RELATIONS				
<i>Antonym</i>	<i>Hyperonym</i>	<i>Hyponym</i>	<i>Nearby</i>	
ONTOLOGICAL CONCEPTUAL RELATIONS				
<i>Part</i>	<i>Whole</i>	<i>Cause</i>	<i>Effect</i>	
INFRALOGICAL CONCEPTUAL RELATIONS				
<i>Location</i>	<i>Material</i>	<i>Shape</i>	<i>Colour</i>	<i>Coord. With</i>
<i>Enlargement</i>	<i>Abbreviation</i>	<i>Symbol</i>	<i>Previous</i>	<i>Subsequent</i>
<i>Producer</i>	<i>Product</i>	<i>Transmitter</i>	<i>Receiver</i>	<i>Used for</i>
<i>Argument of</i>	<i>Object</i>	<i>Agent</i>	<i>Agent of</i>	<i>Benefactive</i>
<i>Relevance</i>	<i>Salience</i>	<i>Instrument</i>	<i>Symptom</i>	<i>Component</i>
OTHER FIELDS				
<i>Etymology</i>	<i>Aphorism</i>	<i>Example</i>	<i>Note</i>	

Taula 2: Relacions conceptuals a BACUS (Font: Aguilar-Amat et al, 2010)

Un exemple del tipus de mapa conceptual que proposa Novak (1998: 34) podria ser l'exemple següent referent a l'aigua. Com es pot observar, part de les paraules seleccionades com a claus dins el mapa no són termes referits a entitats (per exemple, "movimiento") o bé no es mostren en la forma singular del terme, tal com dicta la tradició terminològica ("animales", "plantas", "moléculas") en la cerca de l'absolut conceptual. Així mateix, les relacions establertes (es necesaria para, formada por, cambia...) emulen el discurs textual en lloc de referir-se al tipus de relació conceptual:

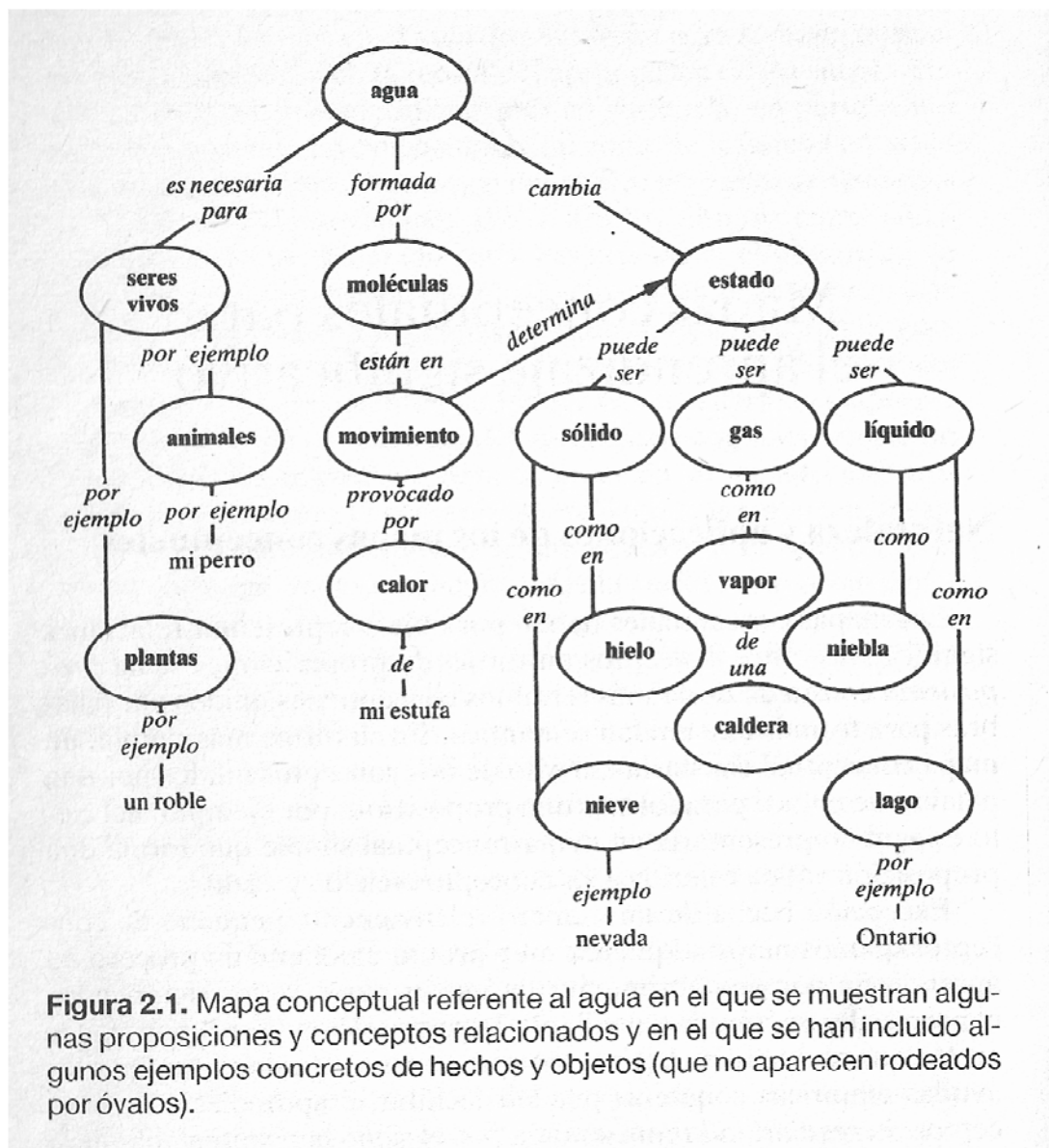

Figura 3: Mapa conceptual de l'aigua (Font: Novak, 1998)

Si es compara amb el mapa conceptual que s'ha creat a partir de les dades obtingudes a través de l'anàlisi del corpus d'aquest treball (apartat 06.3), es pot veure que totes les paraules clau del mapa són termes de l'àmbit d'especialitat i que el text que les enllaça les unes amb les altres expressa relacions de tipus conceptual seguint uns patrons determinats i, en cap cas emula el discurs. L'emulació del discurs produeix un mapa molt determinat per la llengua que el sustenta, cosa que la terminologia i la nova conceptologia haurien d'intentar evitar.

3.2.4 Mapes de xarxes conceptuais

Deixant doncs de banda els diferents sistemes de representació conceptuals descrits anteriorment i entrat en el sistema emprat en aquesta recerca, proposem un nou sistema de representació conceptual basat en aquests tres darrers (els grafs conceptuals, els diagrames de flux i els mapes conceptuals), al qual anomenem “mapa de xarxes conceptuals”, per tal de no confondre'l amb cap dels sistemes descrits anteriorment. Per aplicar la representació conceptual a la Terminologia ens fonamentem en Pearson (1998: 192-193), que afirma que a través de les ocurrences obtingudes durant la interrogació d'un corpus mitjançant una paraula pivot, se'n pot establir la seva jerarquia conceptual, i en Sánchez-Gijón (2004: 132), que estableix els diferents tipus de relacions existents entre els termes. A través dels resultats obtinguts durant la interrogació del corpus (pel que fa als termes i a les relacions entre els mateixos), s'ha elaborat un mapa de xarxes conceptuals (veure l'apartat 6.3) partint d'aquests principis. Els nodes que inclou (representats en forma de rectangle, de la mateixa manera que en els grafs conceptuals) es corresponen als termes detectats mitjançant la interrogació del corpus i les fletxes direccionades que enllacen els nodes indiquen les relacions conceptuals que els uneixen.

3.3 CmapTools

A l'hora de dibuixar el mapa conceptual s'ha emprat l'eina CmapTools, desenvolupada per l'institut de recerca Institute for Human & Machine Cognition (IHMC) de Florida, centrat en l'estudi dels sistemes de cognició i en el desenvolupament de sistemes tecnològics que permetin aprofitar i aprofundir els coneixements humans. CmapTools es tracta d'una eina gratuïta i multiplataforma¹⁰ que permet la construcció de mapes conceptuals en tots els àmbits de coneixement i per a qualsevol nivell d'especialització. Tal com indica l'IHMC, l'eina es pot emprar tant en escoles de primària, com en centres d'investigació estatal o fins i tot dins el món empresarial. De fet, una de les agències amb qui ha firmat convenis de col·laboració és la NASA. D'entre les característiques principals de l'eina, cal destacar la possibilitat de realitzar treball de tipus col·laboratiu a distància, de manera que diferents persones poden tenir accés i drets d'edició sobre un mateix mapa conceptual. Tanmateix, aquesta característica no s'ha emprat en aquest treball¹¹.

¹⁰ Es troba disponible per als sistemes operatius Windows, Linux i Mac OS.

¹¹ Tal i com es comenta a les perspectives de futur, aquesta característica podria resultar útil en futurs treballs col·laboratius que ampliïn el número de llengües sobre les que s'ha realitzat aquest estudi.

CmapTools permet elaborar mapes conceptuels en diferents idiomes i donar-los un format que permeti fàcilment l'assimilació dels seus continguts. A part d'establir les paraules clau, aquestes es poden unir mitjançant paraules pont (que en el cas d'aquest treball indiquen la relació conceptual entre els dos termes enllaçats) i es pot modificar lliurement el sentit de les fletxes que vinculen els diferents mots. Així mateix, es poden personalitzar els colors de tots els elements del mapa conceptual per fer la seva assimilació més intuïtiva. Una altra de les característiques més interessants de l'eina de cara a la recerca terminològica és la possibilitat de visualitzar el llistat de totes les relacions conceptuais emprades com a paraules d'unió i d'extreure'n la freqüència d'ús. D'aquesta manera, es pot determinar si la terminologia d'un àmbit d'especialitat en concret es caracteritza, per exemple, per la presència de relacions de tipus lògic, ontològic, argumental...

4 Lingüística de corpus

Des del seu origen, la lingüística de corpus ha estat emprada en camps diversos, com ara el processament del llenguatge natural, la lingüística aplicada o l'anàlisi crítica del discurs, entre d'altres (Saldanha, 2009). Si ens centrem més en la seva vessant aplicada a la terminologia, la lingüística de corpus, mitjançant un apropament empíric, persegueix l'objectiu de representar, a partir de dades autèntiques, l'ús que una comunitat determinada fa de la llengua (Sánchez-Gijón, 2004: 71). Un dels avantatges principals en la creació de recursos lexicogràfics és que permeten oferir exemples reals d'ús de les entrades; també permeten prendre decisions basades en dades reals en quant al canvi de sentit de les unitats, proporcionen informació addicional, com ara estructures gramaticals o col·locacions i proporcionen informació sobre freqüències d'ús (Sánchez-Gijón, 2004: 73). Ara bé, per tal que la informació obtinguda sigui fiable cal que s'hagin seguit una sèrie de criteris a l'hora de compilar el corpus. Tota aquesta informació resulta de gran utilitat al traductor a l'hora de redactar el text final ja que en moltes ocasions, si no es domina un llenguatge d'especialitat, no n'hi ha prou amb conèixer un terme per tal de poder-lo inserir correctament en una frase (Sánchez-Gijón, 2004: 136).

4.1 Definició i tipologies de corpus

Hi ha controvèrsia quant a la definició de "corpus". En realitat, les diferents definicions que se n'han fet des de la lingüística de corpus varien en funció de quin dels seus aspectes es prengui en consideració. (Saldanha, 2009). A partir de les definicions dels autors més destacats (Abaitua, Biber, Conrad i Repen, Corpus, Leech, Marcos Marín, McEnrey i Wilson, Sánchez i Cantos, Sinclair, Stubbs, Teubert, Tognini-Bonelli), Sánchez-Gijón (2004: 74) cita les característiques següents com les més representatives:

- es tracta d'un conjunt dades reals (orals o escrites) de la llengua que es vol investigar;
- es troba en un format que en permet el processament electrònic;
- els textos són representatius de la varietat de llengua que es vol investigar;
- el seu conjunt ha d'estar ordenat en funció de l'objectiu de la recerca.

Tot i compartir aquestes característiques comunes, es poden establir classificacions de tipus de corpus, els més destactables són segons Jiménez-Crespo (2009): els **corpus monolingües**, els **corpus paral·lels** i els **corpus comparables**. Els primers es caracteritzen per estar formats per una sola llengua, ja estiguin constituïts per textos originals o textos traduïts. Els segons són una recopilació de textos originals i les seves

traduccions. Finalment, els últims, consisteixen en una recopilació de textos sobre una temàtica en una llengua original i de traduccions de textos sobre la mateixa temàtica cap a la mateixa llengua.

Tanmateix, aquesta classificació és un pèl reduïda ja que existeixen més criteris que ens permeten definir el tipus de corpus a part de les llengües que el constitueixen i la seva temàtica. La taula següent està basada en la proposta de tipus de corpus realitzada per Sánchez-Gijón (2004: 74-76):

Tipus	Característiques
Font	
corpus oral	procedent de textos oral
corpus escrit ¹²	procedent de textos escrits
Marcatge	
corpus etiquetat	se n'han marcat els elements morfosintàctics o lexicosemàntics
corpus no etiquetat	no se n'han marcat els elements morfosintàctics o lexicosemàntics
Marc temporal	
corpus sincrònic	mostra l'estat actual de la llengua
corpus diacrònic	mostra l'evolució de la llengua al llarg del temps
corpus periòdic o cronològic	mostra l'estat de la llengua en un moment històric concret
Tipus de llengua	
corpus especialitzat	mostra un tipus de llengua particular
corpus general	estudia la llengua sense limitació temàtica
Fragmentació	
corpus textual	inclou textos complets
corpus de referència	inclou fragments de textos que actuen com a mostra representativa del tret que es vol estudiar
Volum	
corpus equilibrat	té en compte la representativitat i l'equilibri entre les variants de la llengua objecte d'estudi

¹² A part de la classificació que proposa Sánchez-Gijón, els textos escrits es podrien dividir entre documents en paper i escanejats o documents obtinguts directament en format electrònic.

corpus gran o extens	no té en compte la representativitat i l'equilibri entre les variants de la llengua objecte d'estudi
corpus monitor	manté un volum de dades constant
Informació extralingüística	
corpus documentat	proporciona informació extralingüística referent als textos en un arxiu apart
corpus no documentat	no proporciona informació extralingüística referent als textos en un arxiu apart
Llengües	
corpus monolingüe	inclou textos en una sola llengua
corpus bilingüe	inclou textos en dues llengües
corpus multilingüe	inclou textos en tres o més llengües
Relació entre els textos ¹³	
corpus comparable ¹⁴	inclou originals en dues o més llengües que comparteixen una situació sociopragmàtica equivalent
corpus paral·lel	conté textos originals i les seves traduccions
corpus alineat	corpus paral·lel on cada segment de l'original s'acompanya del segment traduït
corpus de traducció lliure	corpus paral·lel que no es pot alinear
Finalitat	
corpus <i>ad hoc</i>	creat amb una finalitat específica

Taula 3: Tipologia de corpus

Així doncs, el corpus objecte d'investigació en aquest estudi té les característiques següents: es tracta d'un corpus escrit, no etiquetat, sincrònic, especialitzat, textual, no equilibrat, documentat, bilingüe, comparable i *ad hoc*.

Es tracta d'un corpus escrit ja que tots els textos provenen de fonts escrites, el corpus no s'ha etiquetat abans de realitzar-ne l'anàlisi, tots els documents que inclou han estat redactats entre els anys 2002 i 2009 (per tant és també sincrònic i actual), es limita a textos relacionats amb l'àmbit de la Cultura de Pau, no té en compte les diferents variants dins d'una llengua i el corpus en anglès té més pes des del punt de vista del número de

¹³ Només aplicable als corpus bilingües i multilingües

¹⁴ La definició de Sánchez-Gijón de "corpus comparable" no coincideix amb la de Jiménez-Crespo vista anteriorment.

tokens que el castellà (191.057 vs. 174.555), el corpus va acompanyat d'un document de registre on s'indiquen les referències bibliogràfiques dels textos que l'integren (l'apartat 8 d'aquest treball), inclou textos escrits originalment en castellà i en anglès, tots ells comparteixen característiques sociopragmàtiques similars i, finalment, ha estat compilat expressament per realitzar l'estudi del terme “pau”, les seves col·locacions i el seu mapa de xarxes conceptuals.

4.2 Sistemes d'extracció de termes

Els sistemes d'extracció de termes (ET) permeten obtenir una sèrie de candidats a terme (CAT) de manera automàtica mitjançant criteris que solen ser una combinació de factors estadístics i lingüístics. Posteriorment, cal fer una validació manual dels CAT obtinguts (Vivaldi, 2006: 441). En el cas del present treball, el criteri lingüístic consistirà en la presència de la denominació “pau” a l'hora de fer l'extracció per obtenir els CAT. Un cop obtinguts els CAT, un dels criteris que es tindran en compte per a la seva validació com a termes de l'àmbit d'especialitat serà un criteri estadístic basat en la freqüència d'aparició del terme. Així mateix, també emprarà aquest criteri de freqüència per a l'establiment de les col·locacions típiques que acompanyen a una unitat terminològica (UT) concreta. Tanmateix, com indica Sánchez-Gijón (2004: 140), la freqüència d'aparició no és l'únic criteri que defineix una col·locació, per tant, caldrà de nou que hi hagi l'intervenció per part de l'especialista per tal de determinar si aquesta és circumstancial, si es tracta d'un terme sintagmàtic o d'una expressió formulaica.

Els estudis estadístics de freqüència es fan a partir de les unitats denominades “*tokens*”, que també serveixen per mesurar la mida d'un corpus. Un *token* es correspon a una aparició d'una paraula determinada dins d'un corpus. Els càlculs de freqüències comparen la quantitat total d'aparicions amb la quantitat relativa en funció del volum total del corpus (Sánchez-Gijón, 2004: 137).

Estopà (1999) indica que un dels principals problemes dels sistemes d'ET (SEACAT, segons la terminologia que utilitza: sistemes d'extracció automàtica de candidats a terme) és que generen *silenci extrínsec*, és a dir, que no poden detectar unitats monolèxiques. De tota manera, aquesta limitació no és del tot rellevant de cara a aquest estudi ja que l'única unitat monolèxica que es contempla és “pau” i ja es coneix. La resta d'unitats treballades seran, essencialment, polilèxiques.

4.3 Elements d'anàlisi (concordances, col·locacions i cosituats)

Dels diferents elements que es poden tenir en compte a l'hora de realitzar una anàlisi mitjançant la lingüística de corpus, el més rellevant de cara al present treball és l'estudi de les concordances i les col·locacions, ja que és el que ens permetrà establir quines són aquelles paraules que apareixen amb més freqüència al voltant del terme "pau". L'estudi de les concordances és el que ens permet estudiar les paraules dins del seu context d'aparició. En el cas d'aquest projecte, totes les concordances analitzades giren entorn la paraula "pau" (*paz* en castellà i *peace* en anglès serà la unitat bàsica d'interrogació del corpus). La llista de concordances permet comprovar quines unitats lèxiques acompanyen la unitat que hem cercat. Aquesta unitat central de cerca, que pot ser tan simple com composta, s'ha anomenat *paraula pivot* o *node* (Sánchez-Gijón, 2004: 137).

Segons Pearson (1998: 191), l'estudi del terme com a node ens permet extreure tres tipus d'informació relativa al mateix. En primer lloc, podem obtenir informació sobre el significat del terme. En segon lloc, informació sobre el seu ús. I, per últim, informació sobre els termes que hi estan relacionats. Aquestes dues darreres possibilitats són les que ens permeten realitzar afirmacions de tipus metalingüístic sobre els termes i les que seran més representatives en el present treball.

Sinclair (1991: 115-116) anomena "node" la paraula d'estudi i "cosituat" la paraula que s'ha trobat mitjançant l'anàlisi que l'acompanya. Des d'aquest punt de vista, distingeix entre dos tipus de col·locacions en relació al node o paraula pivot. D'una banda hi hauria les col·locacions creixents (*upward collocation*) i d'altra banda les col·locacions decreixents (*downward collocation*). Pel que fa a les primeres, serien aquelles en les quals la paraula pivot és menys freqüent dins el corpus que la seva cosituada; mentre que en el segon cas, serien aquelles en què la paraula pivot és més freqüent que el seu cosituat. Segons ell, aquest segon tipus és especialment interessant ja que permet realitzar una anàlisi semàntica de la UT¹⁵.

Segons Aguilar-Amat (1993: 54), els cosituats fan referència a "cualquier tipo de relación de adyacencia que sea detectada en el nivel sintáctico, semántico o léxico", i les col·locacions serien un cas concret de cosituats, és a dir, associacions recurrents el significat de les quals és constituït per la suma de les seves parts (composicional o idiomàticament) i que són característiques perquè els parlants (o en el cas dels àmbits d'especialitat, els experts) les

¹⁵ Les col·locacions detectades en aquest treball són, essencialment, de tipus decreixent, per la qual cosa són adequades per a realitzar l'anàlisi semàntica de què parla Sinclair.

escullen sempre d'entre les altres possibilitats que ofereix la llengua i ho fan dins el marc de les mateixes estructures sintàctiques. Cal destacar que per Aguilar-Amat el terme “cosituat” fa referència al conjunt del node i de la paraula que l'acompanya, no tan sols a la segona, com en el cas de Sinclair. Més endavant, Aguilar-Amat (1993: 67) distingeix entre combinacions lliures (corresponents a les circumstancials), combinacions preferents (corresponents a les col·locacions) i combinacions fixes (que serien els termes compostos). (Per a més informació sobre la casuística de les col·locacions i les combinacions del lèxic veieu la tesi d'Aguilar-Amat (1993) i de Montero Martínez (2002)).

A efectes d'aquest treball, ens quedem amb la definició d'Aguilar-Amat de cosituat (en castellà 'coocurrencia') i col·locació. Pel que fa a les combinacions fixes el significat de les quals ja transcendeix la mera suma del significat de les seves parts, les anomenarem termes compostos.

A partir dels llistats de concordances se'n poden extreure col·locacions mitjançant l'observació dels elements que es repeteixen amb més freqüència al voltant d'aquesta paraula pivot o node. Tal com indica Sánchez-Gijón (2004: 138-139) hi ha diverses maneres d'extreure les col·locacions d'un text:

- mitjançant l'ordenació alfabètica de les concordances en funció de les paraules situades a la dreta o l'esquerra de la paraula pivot;
- mitjançant l'extracció dels cosituats (*collates*, en anglès).

Un cop obtingut el llistat de tots els cosituats, tots ells possibles CAT, cal distingir entre termes compostos, col·locacions preferents i col·locacions circumstancials. Els que queden finalment reflectits al treball són els termes compostos i les col·locacions preferents (en endavant *col·locacions*), mentre que les col·locacions circumstancials es desestimen ja que no es consideren pròpies de l'àmbit.

Segons Pearson (1998: 192), per tal de determinar si els resultats obtinguts són realment “termes oficials”, és a dir, col·locacions fixades o termes compostos, cal l'ajuda d'un expert en l'àmbit. Tanmateix, gràcies a l'anàlisi de freqüències que proporcionen els programes de gestió de corpus el terminòleg pot fer una primera aproximació força fonamentada sobre la condició de terme compost, col·locació o col·locació circumstancial.

5 Metodologia d'investigació

Per a realitzar el treball d'investigació es parteix dels següents supòsits pertanyents al saber científic:

1) La definició i la representació terminogràfica d'un concepte pot construir-se fidedignament a partir del conjunt de les seves ocurrences denominatives simples i complexes en tots els subconjunts de la llengua, especialitzats i no especialitzats (Hoffman).

2) Quan repetim el procés canviant la llengua de referència, podem dibuixar els mapes conceptuals produïts pels diferents sistemes denominatius i veure la seva intersecció, trobant així universals conceptuals (Chomsky) al mateix temps que especificacions conceptuals idiomàtiques (Sapir i Whorf).

Així mateix, el treball de recerca es basa en teories terminològiques i de representació conceptual de Cabré, Fillmore, Sinclair, Aguilar-Amat i Novak & Gowin, entre d'altres, exposades a l'apartat 3 d'aquest treball.

El mètode que se sol emprar en l'estudi de la terminologia d'un àmbit d'especialitat és l'anàlisi automatitzada de corpus, ja que permet analitzar un major volum d'informació i accedir a la terminologia present en molts textos de forma ràpida a l'hora que aplicar criteris estadístics per a la selecció de termes.

La unitat d'anàlisi ha estat el terme “pau”, els termes compostos en els quals apareix i les seves col·locacions. La tècnica de recollida de dades s'ha centrat en l'anàlisi d'un corpus en castellà i un altre en anglès elaborats *ad hoc* (veure més avall). Per a l'elaboració dels corpus s'ha adoptat un criteri tipològic (veure més avall) a l'hora de seleccionar els textos i per a l'extracció de la terminologia s'ha aplicat un criteri estadístic (veure més avall).

Els objectius exposats a l'apartat 2 s'han assolit mitjançant un estudi empíric de tipus observacional en el qual l'objecte d'estudi (la paraula pivot) ha estat el terme “pau”. A partir d'aquest terme, se n'ha descrit el mapa de xarxes conceptuals i les col·locacions tant en castellà com en anglès. La metodologia emprada ha estat, en primer lloc, de tipus quantitatiu, per a realitzar la selecció dels termes i col·locacions més freqüents mitjançant l'anàlisi de corpus mitjançant un sistema d'ET; i, en segon lloc, ja estat de tipus qualitatiu ja que s'ha analitzat el contingut del discurs per tal de determinar si els resultats obtinguts amb el mètode quantitatiu eren pertinents. Es tracta, doncs, d'un disseny metodològic de tipus mixt, atès que s'apliquen alhora mètodes qualitatius i quantitatius per a l'estudi de l'objecte.

Cal destacar, però, tal com reflexiona Pearson (1998: 191) que en tot mètode quantitatiu sempre hi ha soroll (troballes que no són pertinents però tenen una alta freqüència) i buits (elements propis de l'àmbit que no es veuen reflectits als resultats per falta de freqüència elevada). Aquestes són, doncs, algunes de les limitacions del present

estudi. La primera d'elles, el soroll, s'ha intentat pal·liar mitjançant l'anàlisi de tipus qualitatiu citada al paràgraf anterior. Pel que fa a la segona, s'ha treballat amb un glossari facilitat per l'Escola de Cultura de Pau (Escola de Cultura de Pau, 2009), realitzat conjuntament amb el Servei de Llengües de la UAB, on s'inclouen els termes més traduïts i rellevants dels informes anuals que confeccionen. Fent una comparació entre els termes obtinguts a l'anàlisi de corpus i els termes que apareixen al glossari, s'ha vist que només un dels termes que inclouen la paraula pivot "pau" al glossari no s'ha vist reflectit a l'anàlisi quantitatiu¹⁶, ja que no apareix al corpus com a tal.

Per a l'anàlisi de les dades s'ha emprat l'estadística descriptiva per a establir les freqüències d'aparició del terme i de les seves col·locacions segons criteris de gestió de corpus i de detecció automàtica de coocurrències i concordances segons l'anàlisi de freqüències proporcionat per l'eina AntConc.

Les dades obtingudes s'han recollit mitjançant un full d'Excel, el format més adequat per a l'exportació de les dades a altres programes, com ara gestors de terminologia¹⁷.

Quant a l'univers, s'ha treballat amb textos de l'àmbit de la Cultura de Pau produïts per especialistes i de publicació recent. Atès que s'ha treballat amb un corpus reduït de vora 180.000 *tokens* per idioma, els criteris que s'han emprat per seleccionar els textos han estat els següents:

- 1) que estiguessin avalats per una institució de prestigi reconegut en l'àmbit de la Cultura de Pau o els Estudis sobre Seguretat;
- 2) que estiguessin escrits per especialistes d'aquest àmbit;
- 3) que estiguessin escrits originalment en l'idioma del corpus del qual formaran part (anglès o castellà).

A part d'aquests criteris, s'han tingut en compte els establerts per Cabré (1999: 89) i Sánchez-Gijón (2004: 34): autoria, actualitat, precisió, tractament del contingut, originalitat, propòsit, enllaços a altres recursos, ergonomia, entorn informàtic, citació i receptor.

El mapa de xarxes conceptuals (en el qual s'estableixen les relacions existents entre els termes trobats) s'ha elaborat a partir dels antecedents dels grafs conceptuals, els diagrames de flux i els mapes conceptuals detallats a l'apartat 3.2 d'aquest treball. Es tracta d'un mapa de tipus dinàmic que ofereix una visió real de la terminologia de l'àmbit, és a dir, té en compte la variació present i no persegueix donar equivalències estàtiques. Per a cada concepte s'han recollit les diferents unitats terminològiques que té assignades (en aquells

¹⁶ Es tracta del terme "paz colectiva". Que, tot i que no apareix al corpus en castellà, sí que apareix al corpus en anglès com part del terme ("collective peace enforcement"), però només amb una ocurrència.

¹⁷ Amb la intenció, com s'indica a les línies de futur, de contribuir a l'eina d'ajuda a la traducció desenvolupada en el marc del projecte COMETA del Grup Tradumàtica de la UAB.

casos en què se n'ha trobat més d'una) i aquesta variació s'ha inclòs al mapa de xarxes conceptuals i d'equivalències. Per a realitzar aquest mapa s'ha emprat l'eina CMap Tools (se'n pot veure una descripció a l'apartat 3.3). Les relacions conceptuals emprades per vincular els termes a l'arbre conceptual s'han establert tenint en compte les proposades a la base de dades de coneixement universitari BACUS (Aguilar-Amat et al. 2010). Es tracta d'un instrument validat atès que s'ha emprat amb èxit des de fa 15 anys en l'elaboració de treballs terminològics dins d'àmbits d'especialitat i, concretament, a l'hora de descriure col·locacions. Es pot trobar un llistat de totes les relacions conceptuals proposades a l'apartat 3.2.3.

5.1 El mètode de treball terminològic segons la TCT

El treball terminològic que s'ha realitzat en el present estudi es basa en el mètode proposat per Cabré (1999). Al llarg del marc teòric del treball, ja s'ha realitzat una presentació del mètode de treball terminològic dins la Teoria Comunicativa de la Terminologia (veure pàgines 15 i 16). En aquest apartat s'adapta el mètode proposat per la TCT a les característiques concretes de l'estudi que ens ocupa.

En primer lloc, Cabré (1999: 143) proposa les quatre fases següents dins el treball metodològic:

- 1) Delimitació del tema i definició del treball: Cal que el terminòleg adquireixi una competència cognitiva bàsica sobre l'àmbit en el qual treballarà. Aquesta competència li ha de permetre escollir des de quina dimensió vol tractar el tema. Així mateix, per tal de definir el treball caldrà prendre decisions pel que fa a la perspectiva, el tipus de treball, els destinataris, els objectius i les finalitats.
- 2) Preparació i planificació: Cal realitzar la selecció del corpus de treball manera que s'adeqüi a les característiques establertes pel treball a la fase anterior. El treball es pot ubicar dins d'una o de més matèries a partir de classificacions reconegudes. Un cop establerta l'estructura conceptual es pot elaborar la planificació del treball.
- 3) Realització: Cal recopilar la terminologia a partir del corpus de treball. El tipus d'unitats que se seleccionin i la informació que es reculli sobre les mateixes dependrà de les característiques escollides durant la primera fase. La variació que es reculli canviarà en funció de l'heterogeneïtat del corpus escollit. Tant els elements que il·lustren els termes com les seves definicions dependran, de nou, de les característiques del treball.
- 4) Presentació dels resultats: Cal realitzar una presentació que adient segons els objectius del treball.

Un dels aspectes clau que destaca Cabré (1999: 140) és la necessitat que els treballs terminològics recullin la variació:

En síntesis, la metodología de trabajo de una teoría de base comunicativa debe partir del principio que la realidad de los datos comporta variación en toda su dimensionalidad, y por ello debe recogerla y representarla asociada a los términos.

Com s'ha indicat a la introducció, l'adquisició cognitiva sobre la matèria que acredita aquest treball va ser adquirida en el si del postgrau en Resolució de Conflictes. Així mateix, es va ampliar gràcies a les lectures enviades per Cécile Barbeito de l'Escola de Cultura de Pau de la UAB. Pel que fa a la delimitació del treball, les decisions preses es resumeixen al següent quadre:

Tema	la Cultura de Pau
Perspectiva	l'ús aplicat de la terminologia per part dels especialistes
Tipus de treball	plurilingüe i descriptiu
Destinatari	estudiants de l'àmbit de Cultura de Pau, traductors, professors
Objectius	recopilar termes reals i reunir informació conceptual sobre els mateixos
Finalitats	facilitar la comprensió conceptual de l'àmbit i la traducció de textos especialitzats sobre el mateix

Taula 4: Delimitació del treball de recerca

La selecció del corpus s'ha realitzat segons els criteris de qualitat esmentats anteriorment (pàgina 33), es pot consultar el llistat complet dels textos emprats a l'apartat 8.4. Pel que fa a la classificació dels textos, la delimitació temàtica de l'àmbit de la Cultura de Pau, com assenyala Cabré, no es restringeix a una única disciplina, sinó que es distribueix entre diverses d'elles, es podria inscriure, doncs, dins les branques següents de la classificació de la UNESCO: 6114.05 (Resolució de conflictes, des del punt de vista de la Psicologia social) i 6304.02 (Solució de conflictes, des del punt de vista dels problemes internacionals, classificats, al seu torn, dins de la Sociologia), segons si s'enfoca des d'un punt de vista més "positiu" (la pau com a absència de violència estructural i com un component de la intel·ligència emocional) o més "negatiu" (la pau com a absència de guerra).

La planificació del treball es va redactar tenint en compte la restricció temporal establerta des de la coordinació del Màster Oficial en Traducció, Interpretació i Estudis

Interculturals, en el qual s'inscriu el treball de recerca. Aproximadament, es va preveure un mes per a l'elaboració del marc teòric; unes dues setmanes per a la confecció del corpus de treball; d'una a dues setmanes per a la interrogació del corpus per tal d'extreure'n la terminologia i les relacions conceptuals; de dues a tres setmanes per a l'anàlisi i representació dels resultats; i, finalment, dues setmanes més per a l'elaboració de les conclusions i les línies de futur, i la revisió de tot el treball. En total, uns tres mesos de treball (de finals de març a finals de juny). La dedicació final real ha resultat bastant ajustada a aquesta primera previsió inicial.

La fase de realització del treball ha consistit principalment en l'anàlisi del corpus de treball recopilat per tal d'extreure'n tant termes com col·locacions i en l'anàlisi dels resultats. Ja que es pretenia realitzar un treball de tipus descriptiu, s'ha intentat recopilar al màxim possible la variació present a l'àmbit per tal de poder representar-la. A l'hora d'establir les relacions conceptuals entre els termes escollits, s'ha emprat la competència cognitiva en l'àmbit i la consulta de contextos dins el mateix corpus de treball.

Finalment, la fase de presentació dels resultats s'ha dedicat a l'elaboració dels mapes conceptuals i de les taules d'equivalències entre les diferents llengües.

A continuació s'indica detalladament com s'ha realitzat la interrogació del corpus i a la selecció de termes (fase 3 del treball). Es poden trobar més detalls sobre la tercera i la quarta fase a l'apartat 6.

5.2 Interrogació del corpus

AntConc ha estat l'eina escollida per a realitzar la gestió del corpus recopilat. AntConc és un gestor de corpus desenvolupat per Laurence Anthony amb l'objectiu d'utilitzar-lo a les aules durant l'ensenyament de l'anglès per a fins específics¹⁸. Es tracta d'una aplicació gratuïta multiplataforma, de manera que funciona tant en ordinadors amb sistema operatiu Windows com amb Linux o MacOS, amb una interfície fàcil d'usar i que ofereix prestacions molt similars a altres eines d'anàlisi de corpus més tradicionals, com WordSmith Tools, que sí que requereix llicència d'usuari de pagament. La versió emprada en aquest treball ha estat la 3.2.

Donat que l'eina AntConc requereix que els arxius que s'analitzen estiguin en format txt, html o xml, tots els textos emprats per al corpus s'han hagut de convertir a format txt des del seu format pdf original. Aquesta operació es pot realitzar obrint el document PDF i

¹⁸ Anthony és professor al Centre for English Language Education in Science and Engineering de la Universitat de Waseda (Japó).

desant-lo en format txt directament¹⁹. L'únic que cal tenir en compte és que hi pot haver capçaleres i peus que es repeteixen al llarg del document i que al txt apareixen tants cops com número de pàgines tingui el document. Si no es vol que això influencii els recomptes, cal cercar aquest text amb l'eina de cerca i substitució del bloc de notes i esborrar-lo.

Un altre element que ha calgut tenir en compte ha estat que durant el procés d'exportació de pdf a txt la cadena de caràcters "fli" s'ha transformat en ". i" degut a un error de conversió del programa. Tot i que aquest error no s'havia detectat inicialment, s'ha observat durant l'anàlisi de les concordances. Per tal d'evitar que aquest error alterés els resultats de la interrogació del corpus, s'ha realitzat una cerca i substitució de la cadena ". i" per "fli". Al llarg de tot el treball s'han observat atentament els contextos en què apareixien els termes, d'una banda per extreure'n informació conceptual, i d'altra banda per comprovar que no s'haguessis produït més errors similars a l'anterior durant el procés de conversió. Amb aquest mateix mètode s'ha detectat un altre element que podia interferir en els resultats de l'anàlisi, i és l'aparició de guions de separació de paraules que al document pdf apareixien a final de línia. Així doncs, per exemple, també ha calgut substituir "cons-trucción" per "construcción". En aquest cas, el canvi no era tan necessari per detectar el terme (AntConc ja el trobava a partir de les instàncies escrites correctament), sinó a l'hora de determinar-ne la freqüència, ja que per tal de fer-ho cal que totes les ocurrències el terme estiguin escrites de la mateixa manera,

A continuació s'indiquen quines funcions de l'eina han estat més útils a l'hora d'analitzar els corpus recopilats. Així mateix, es mostren exemples dels resultats obtinguts amb el corpus del present treball mitjançant cada una de les funcions i dels processos que s'han seguit per validar-los. Tanmateix, aquests resultats es tracten només d'una petita mostra i una primera aproximació als resultats del treball. A l'apartat 6 i als annexos es poden trobar els resultats detallats.

¹⁹ Opció més recomanable que exportar el text a Word i de Word a txt, ja que en passar per aquest format intermedi bona part de les frases queden tallades per salts de línia i això desconfigura els contextos que s'obtenen amb l'AntConc i crea soroll a l'hora de proporcionar les concordances.

Concordança

És la primera de les funcions disponibles al programa i, donat un terme de cerca (en el nostre cas “paz” o “peace”) ofereix un llistat de totes les instàncies en què l'esmentat terme apareix al corpus. A sota s'inclou la captura de pantalla del resultat d'interrogar el corpus amb la paraula pivot “paz”. El quadre A mostra el grup de textos que forma el corpus sobre el qual s'ha realitzat l'anàlisi; el quadre B mostra la llista de resultats dins del seu context d'aparició, aquest tipus de disposició es coneix amb la sigla KWIC (*Key Words In Context*); el quadre C mostra en quin dels textos apareix cada una de les coincidències i el quadre D mostra el nombre total de coincidències.

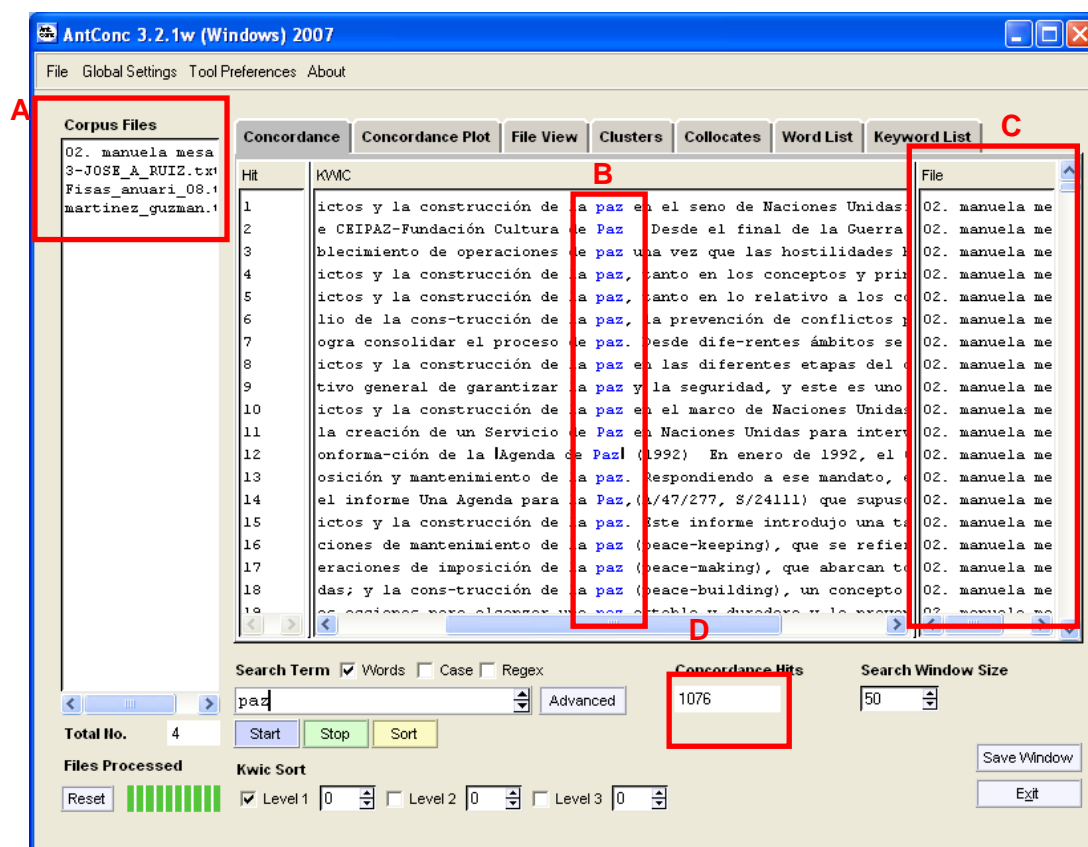

Figura 4: AntConc, funció de concordança: resultats bruts

A partir d'aquest llistat es pot obtenir una primera aproximació als termes compostos i les col·locacions presents al corpus. Per tal de fer-ho, cal ordenar alfabèticament les paraules que apareixen primer a la dreta i després a l'esquerra de la paraula pivot per tal de poder observar visualment quines són aquelles que es repeteixen. Després es veurà com es poden obtenir les repeticions juntament amb la seva freqüència d'aparició, una dada molt més fiable que aquesta primera aproximació visual. Aquest seria el resultat d'ordenar el terme pivot a partir de la paraula que té situada a l'esquerra:

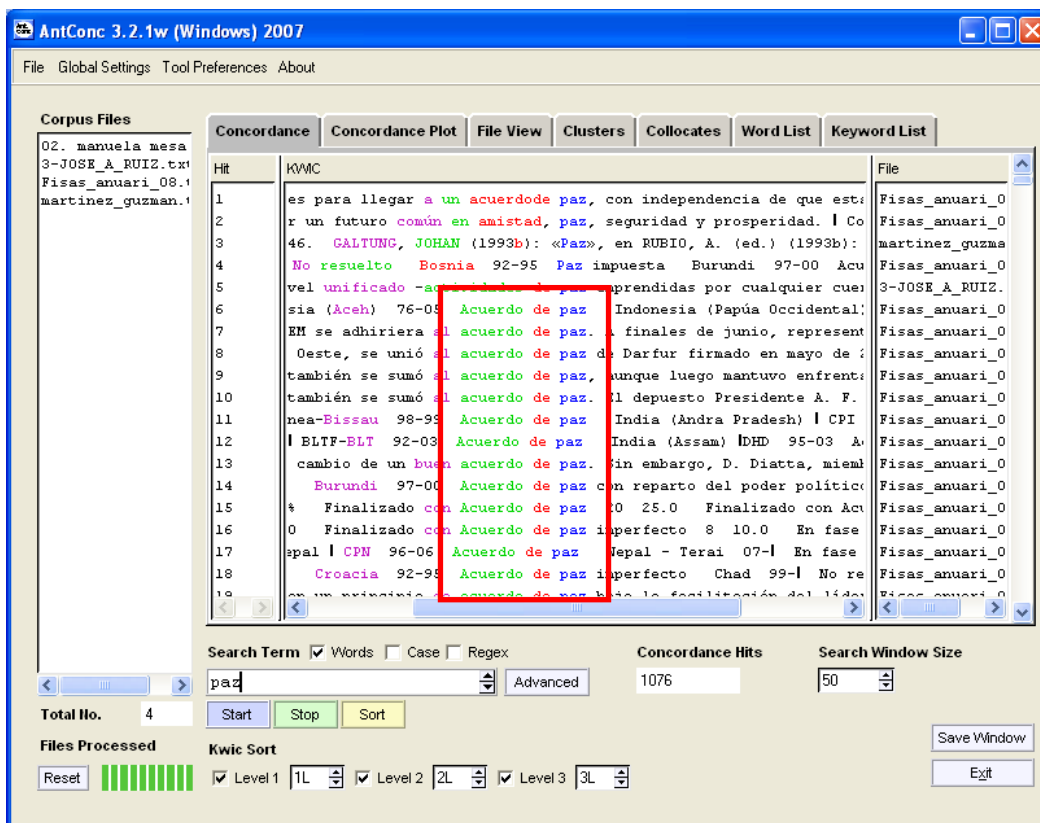

Figura 5: AntConc, funció de concordança: resultats ordenats des de la paraula pivot

Es pot observar, per exemple, que un dels possibles candidats obtinguts des d'aquesta primera aproximació seria "acuerdo de paz". De tota manera, hi ha funcions del programa, com ara els *clusters* i els *collocates* (que s'expliquen a continuació), que permeten accedir als candidats a terme i a col·locació d'una manera més fiable.

Clusters

La funció *clusters* o agrupacions permet a l'usuari interrogar al corpus a partir d'una paraula clau i trobar unitats terminològiques formades per més d'una unitat, és a dir, complexes. Aquesta funció, com explica el mateix Anthony (2004: 11), és especialment rellevant dins els àmbits d'especialitat, ja que bona part dels seus termes són compostos. A l'hora de realitzar la cerca, no només s'indica al programa quina paraula pivot es vol consultar sinó que també se li especifica la mida mínima i màxima de l'agrupació, és a dir, si volem que cerqui termes compostos formats per dues, tres o *n...* unitats. Així mateix, se li pot indicar la freqüència mínima d'aparició dels resultats. Un mètode pràctic per filtrar i organitzar la informació obtinguda és anar fent cerques per número d'unitats. És a dir, fer una cerca on el número mínim i màxim de components del terme sigui 2; a continuació, fer una altra cerca on el número mínim i màxim de components del terme sigui 3; etc.

La captura següent mostra el resultat de sol·licitar cerques de termes compostos formats per mínim i màxim 3 components la freqüència dels quals sigui superior a 2:

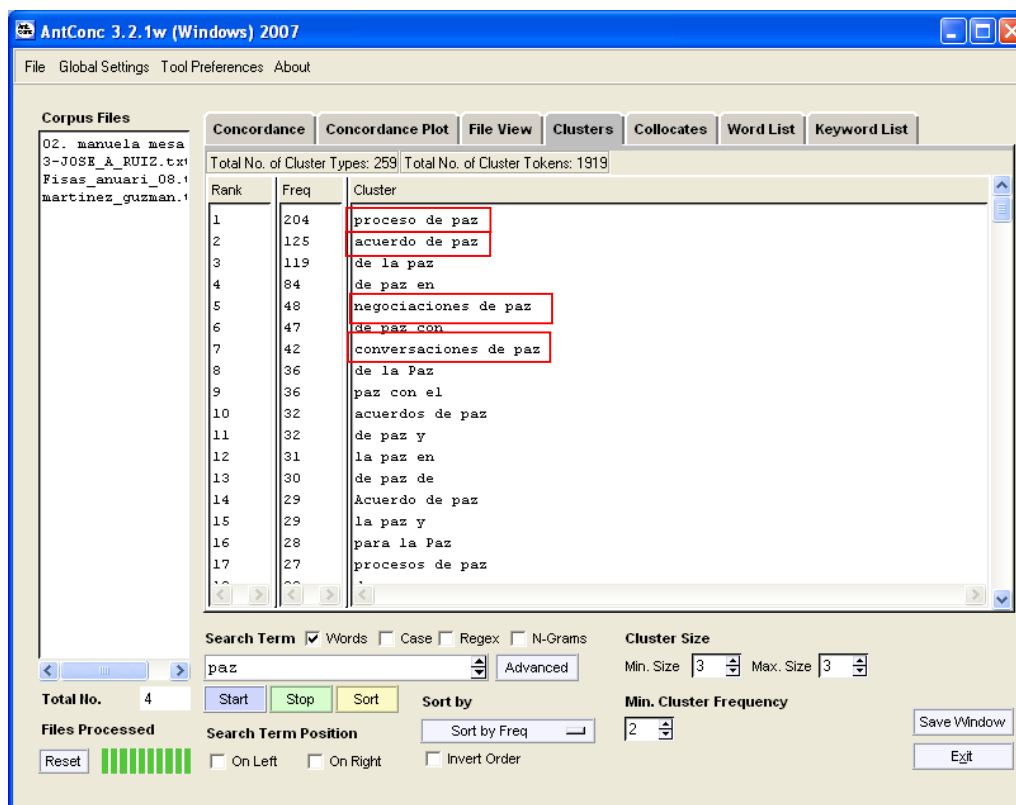

Figura 6: AntConc, cerca de *clusters*

Gràcies a aquesta cerca podem veure que dues de les agrupacions més freqüents són “proceso de paz” (204 aparicions), “acuerdo de paz” (125 aparicions), i ja amb una menor freqüència “conversaciones de paz” (48 aparicions) i “negociaciones de paz” (42 aparicions). Els resultats “de la paz” i “de paz en”, amb 119 i 84 aparicions respectivament, es correspondrien amb el que s’havia descrit com “soroll”, és a dir, resultats irrelevants des del punt de vista lingüístic però que una anàlisi quantitativa no sap destriar. Amb aquestes dades, es podria confirmar la hipòtesi extreta de la primera aproximació que s’havia fet mitjançant els resultats de la cerca de concordances.

Si es fa clic sobre qualsevol dels candidats, s’accedeix a la pestanya de concordança dels mateixos. Aquest és el resultat de fer clic sobre “acuerdo de paz”:

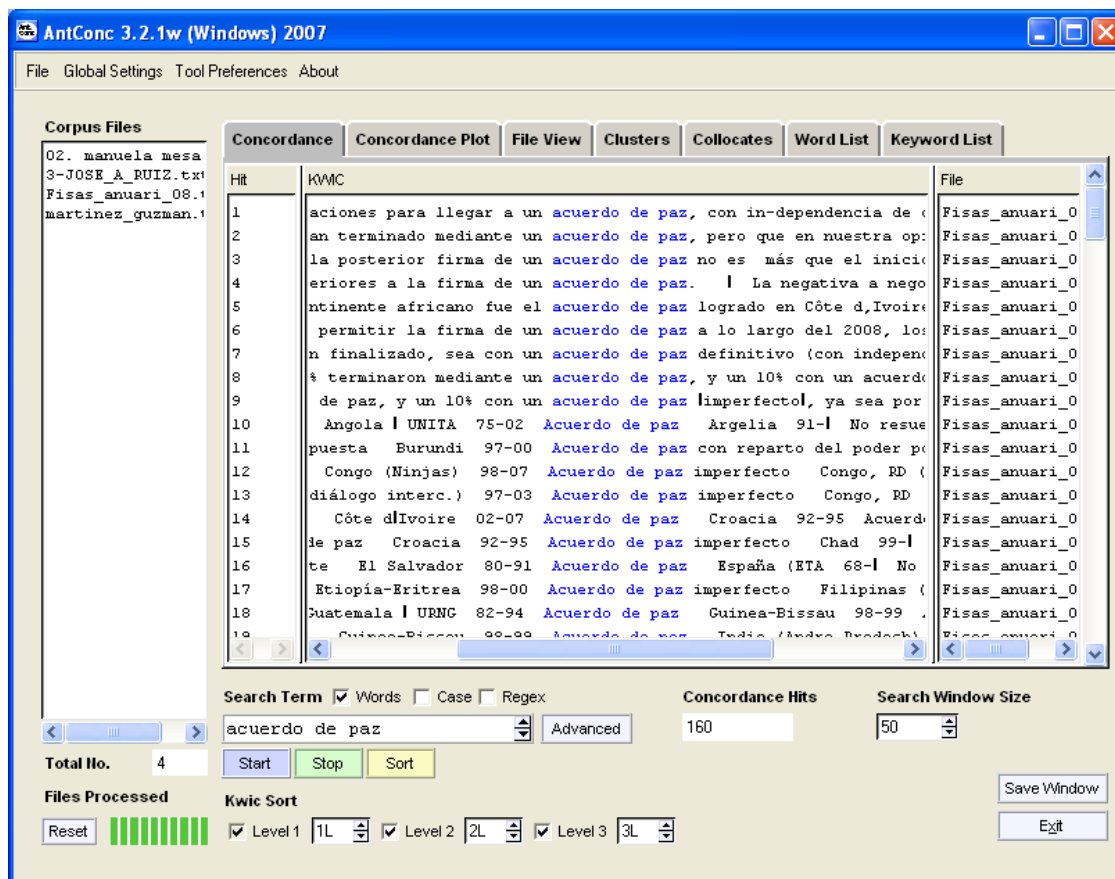

Figura 7: AntConc, finestra de concordància del terme “acuerdo de paz”

Per afinar més la cerca, es pot demanar al programa que col·loqui la paraula clau a la dreta o a l'esquerra de la cerca. És a través d'aquest procés d'interrogació que es poden obtenir els CAT més fiables.

Collocates

A partir d'aquesta funció es pot obtenir una llista ordenada de les paraules que apareixen amb més freqüència a prop de la paraula i de la seva posició relativa respecte la paraula (una posició a la dreta, dues a l'esquerra, etc.). En el moment de realitzar la cerca, es pot especificar la paraula pivot, quantes posicions a la dreta i a l'esquerra es volen analitzar, i la seva freqüència mínima d'aparició.

A la captura següent es pot veure el resultat de cercar la paraula pivot “paz” i les paraules que apareixen fins a dues posicions a la dreta i a l'esquerra amb una freqüència mínima de dues vegades:

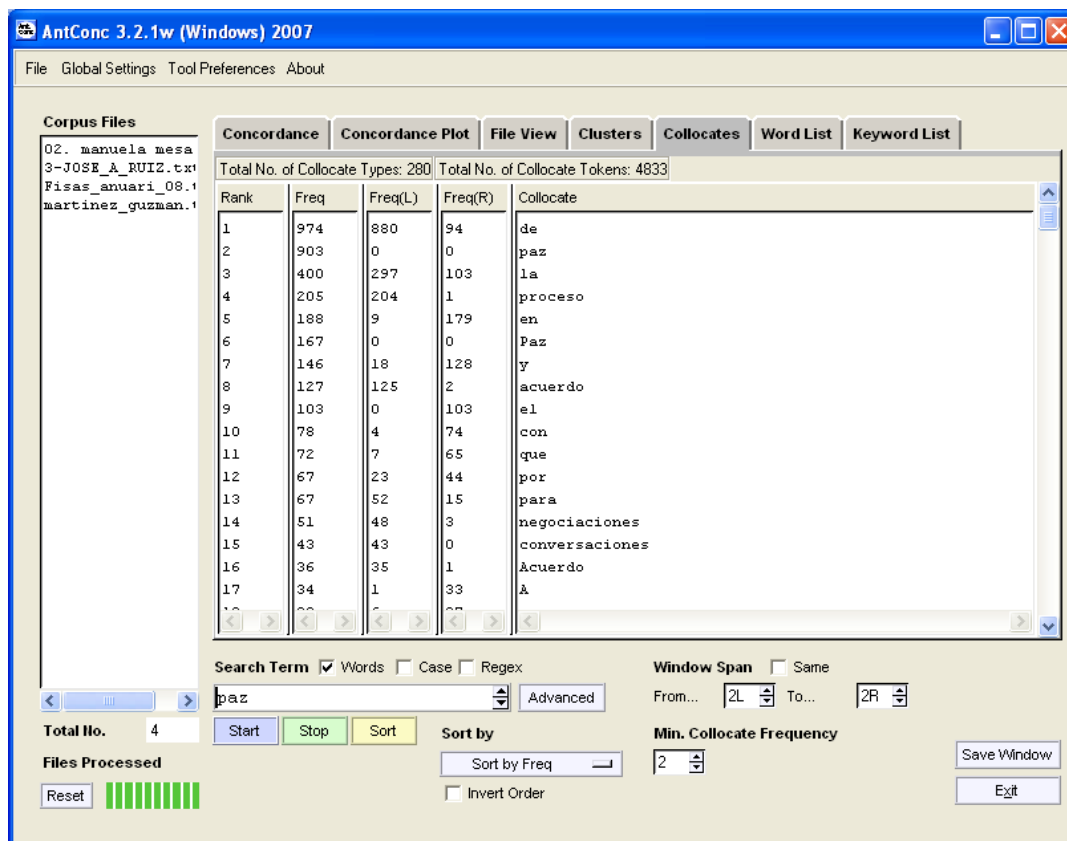

Figura 8: AntConc, cerca de *collocates*

Analitzant els resultats es pot veure que són consistents amb el que s'havia observat amb la cerca d'agrupacions. Ja que aquí es mostra que entre les paraules que apareixen amb més freqüència al costat de la paraula pivot són "proceso", "acuerdo", "negociaciones" i "conversaciones". Així mateix, podem veure a través de la columna "Freq(L)" que totes aquestes paraules apareixen principalment a l'esquerra de la paraula pivot. A través de la comparació d'aquesta dada amb la freqüència d'aparició de la paraula pivot "paz" (903 aparicions) es pot establir que el tipus de col·locacions seran, segons la classificació de Sinclair (1991: 115-116, veure apartat 4.3), decreixents.

Word List

L'última de les funcions permet realitzar un llistat de totes les paraules que apareixen al corpus i ordenar-les per freqüència. De tota manera, es tracta d'una funció que obté com a resultat força soroll ja que tracta de la mateixa manera paraules plenes de significat com paraules típicament conegudes com "buides", com ara preposicions i articles.

Aquesta és la llista obtinguda:

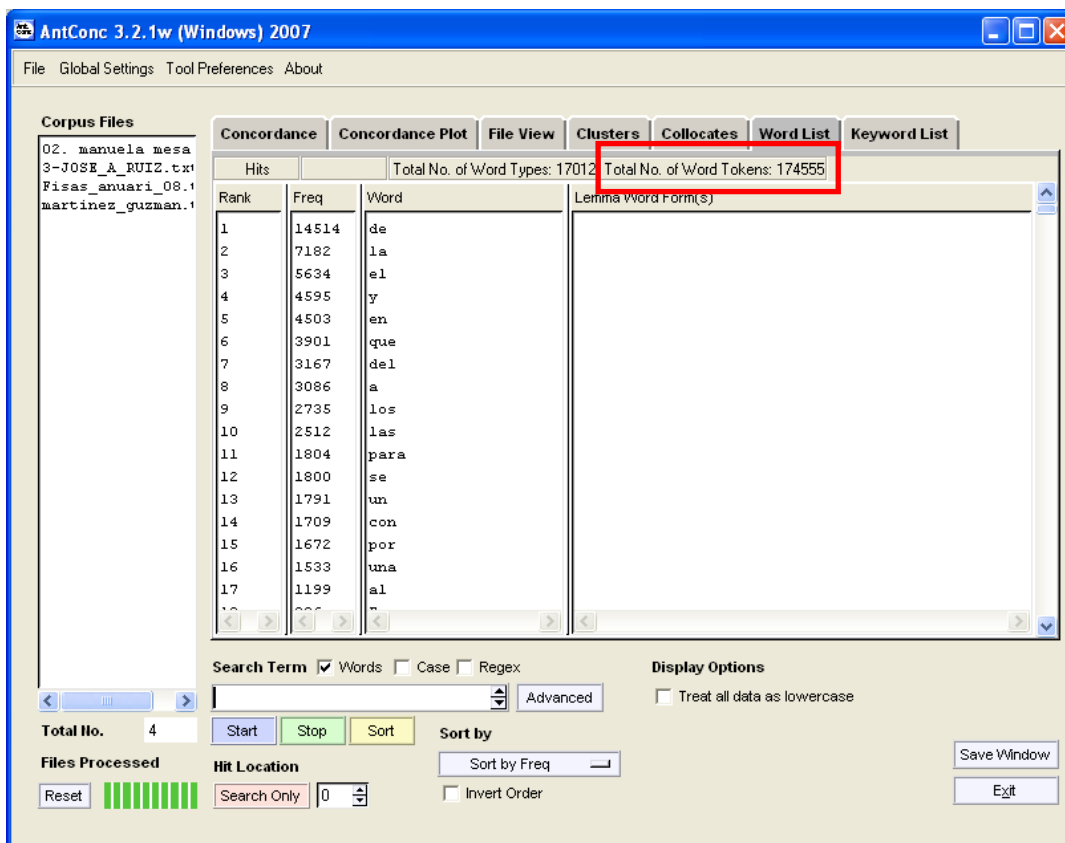

Figura 9: AntConc, llistat de paraules

Com es pot observar, cap de les paraules més freqüents és un terme. Ara bé, una de les utilitats d'aquesta eina és que permet cercar una paraula i obtenir-ne la freqüència. Així, doncs, el terme clau del treball, “paz”, apareix 903 en tot el corpus de castellà. El corpus està format per un total de 174.555 *tokens* o paraules, tal com es pot observar al quadre vermell de la part superior de la captura anterior.

Wildcard

Pearson (1998: 192) recomana l'ús d'asteriscs al final del terme en les equacions de cerca per tal d'assegurar que els plurals de la paraula pivot també s'inclouen a la cerca. Tot i que és poc probable que el terme “pau” aparegui en plural en cap dels dos idiomes, és cert que l'ús de l'asterisc, sobretot en el cas de l'anglès, permet obtenir com a resultats paraules compostes on un dels components és “peace”. En castellà, caldria modificar l'arrel de cerca per tal de poder utilitzar l'asterisc i obtenir paraules derivades, com ara “pacif*” per obtenir: pacificación, pacificar, pacifista, etc. Aquestes recomanacions s'han tingut en compte a l'hora de fer les cerques amb AntConc i, tal com es mostra a l'apartat 6.2, han estat prolífiques.

6 Anàlisi del corpus d'estudi

6.1 Descripció del corpus

L'anàlisi del castellà s'ha fet a partir d'un corpus de 174.555 *tokens* extrets de quatre textos, dels quals el més destacat és l'informe anual de l'Escola de Cultura de Pau de l'any 2008 (Fisas, 2008), ell sol aporta prop de 150.000 *tokens*; la resta es poden consultar a la bibliografia (apartat 8.4) i són articles publicats dins l'àmbit universitari i institucional. Quant a l'anàlisi en anglès, s'ha realitzat mitjançant un corpus de 191.057 *tokens* provinents de disset fonts diferents. S'han inclòs dos informes anuals de característiques similars al de Fisas però de menor extensió (l'informe anual de l'any 2008 del Carter Center (2009) i l'informe anual de l'any 2008 de la Carnegie Corporation of New York (2009)), així com diversos articles publicats en revistes especialitzades en Investigació per a la Pau i en l'àmbit universitari i institucional. Les referències completes dels articles es poden consultar a la bibliografia. En el cas de l'anglès s'ha recorregut a un número més elevat de textos ja que no se n'ha trobat cap de la mateixa extensió que el de Fisas.

Es poden revisar les característiques del corpus a l'apartat 4.1. Els criteris detallats emprats per seleccionar els textos es poden consultar a l'apartat 5, pàgina 33. Així com els corpus del castellà respon essencialment a la varietat geogràfica de l'espanyol d'Espanya, l'anglès no respon a una varietat geogràfica sinó que es correspon a l'anglès internacional, que es podria considerar que és la varietat que fan servir els especialistes en la seva comunicació quan escriuen en revistes especialitzades.

6.2 Selecció de termes

A continuació s'inclou la llista dels termes trobats a partir dels candidats a terme (CAT) detectats per AntConc. A part dels termes, a la llista que apareix a continuació es pot trobar la freqüència d'aparició de cada terme dins del corpus així com un llistat de subtermes i col·locacions que solen aparèixer amb els termes (aquests han estat extrets a partir de l'anàlisi dels contextos d'aparició dels termes detectats per AntConc, mitjançant la funció *concordance* i l'ordenació dels resultats per la dreta i l'esquerra, tal com s'explica a l'apartat 5.2).

En els casos en què a la columna de la freqüència apareixen dues xifres, és per què el terme s'ha trobat al corpus tant en singular com en plural. La primera xifra es correspon a les aparicions en singular i la segona, en plural. Un altre aspecte que cal tenir en compte a l'hora de llegir les freqüències, és que aquestes inclouen les d'un terme i tots els termes compostos en què aquest aparegui, així, les 193 aparicions de "acuerdo de paz" inclouen també les aparicions a "acuerdo de paz definitivo" o "acuerdo de paz imperfecto". Si es

volgués determinar quina és l'aparició de “acuerdo de paz” sense tenir en compte les dels altres termes derivats, es podria fer una resta de les freqüències d'aparició del terme principal i de les dels secundaris. Es recullen per separat les freqüències d'aquells termes per als quals s'ha detectat varietat ortogràfica (per exemple: “peacebuilding”, “peace-buildig”, “peace building”). De tota manera, donat que no representen conceptes diferents, al mapa de xarxes conceptuals el terme només apareix una vegada, en la forma més freqüent.

Castellà:

terme	freqüència	relacionats (col·locacions o termes compostos)	freqüència
paz	1076		
		conseguir, alcanzar, construir, buscar, preservar, quebrantar, avanzar hacia, impulsar, lograr, promover	
proceso de paz	211 + 35		
		reiniciar, avanzar, obstaculizar, consolidar, celebrar, abandonar	
acuerdo de paz	160 + 33		
		alcanzar, firmar, implementar, apoyar, lograr	
		acuerdo de paz definitivo	4
		acuerdo de paz imperfecto	7
		acuerdo de paz global	2
		acuerdo de paz sostenible	2
negociaciones de paz	48		
		desembocar, entablar, abandonar, participar en,	
conversaciones de paz	42		
		llevar a cabo, celebrar, estar bloqueadas, entablar, reanudar, participar en	
		conversaciones formales de paz	2
mantenimiento de la paz	38		
		fuerza de mantenimiento de la paz	4 + 5
		operación de mantenimiento de la paz	2 + 3

		misión de mantenimiento de la paz	20 + 1
		misión híbrida de mantenimiento de la paz	1
		fuerzas internacionales de mantenimiento de la paz	1
		tropas internacionales de mantenimiento de la paz	1
construcción de la paz	26		
pacificación	21		
		proceso de pacificación	2 + 1
		esfuerzos de pacificación	2
plan de paz	19		
		presentar	
conferencia de paz	10		
		celebrarse	
Cultura de Paz	10		
paz positiva	10		
		paradigma de paz positiva	1
fuerza de paz	8 + 1		
		desplegar	
consolidación de la paz	9		
Investigación para la paz	6		
establecimiento de la paz	4		
propuesta de paz	4 + 2		
temperatura de la paz	4		
iniciativa de paz	3 + 7		
zona de paz	3 + 1		
misión de paz	3 + 3		
		misión de paz conjunta	1
paz global	3		
paz sostenible	3		
esfuerzos de paz	2		
		apoyar	
paz definitiva	2		
paz imperfecta	2		

paz internacional	2		
imposición de la paz	2		
paz regional	1		
pacifistas	1		
grupos pacifistas	1		

Taula 5: Termes resultants de l'anàlisi del corpus en castellà ordenats per freqüència

Anglès:

terme	freqüència	relacionats (col·locacions o termes compostos)	freqüència
peace	1905		
		bring, build, create, address, advance, implement, promote	
peacebuilding	315		
		civilian peacebuilding	7
		bureaucratic peacebuilding	4
		international peacebuilding	1
		positive peacebuilding	6
		post-conflict peacebuilding	7
		peacebuilding activities	6
		sustainable peacebuilding	2
		state-sponsored peacebuilding	2
		government-sponsored peacebuilding	2
peacekeeping	212		
		cosmopolitan peacekeeping	8
		third generation peacekeeping	4
		international peacekeeping	22
		peacekeeping activities	1 + 2
		peacekeeping capacity	3 + 2
		peacekeeping forces	3 + 3
		peacekeeping missions	3
		peacekeeping operations	1 + 9
peace operations	1 + 76		
		UN peace operations	28
Culture of Peace	56		
		culture of peace and non-violence	19
		promote	

positive peace	55		
		pattern of positive peace	1
		positive peace pattern	8
		level of positive peace	2
regional peace	47		
		regional peace and security	42
peace-oriented media	38		
		peace-oriented media projects	8
peace and conflict impact assessment (PCIA)	35		
international peace	33		
		international peace and security	12
peace research	30		
peace education	30		
		evaluate, contribute to	
		peace education project	2
negative peace	21		
peace process	13 + 9		
		consolidate	
democratic peace	18		
peace studies	18		
peacemaking	17		
peace researchers	1 + 15		
peace-building	15		
peace building	14		
peace and conflict environment	12		
zones of peace	10		
peace support operations	9		
instruments of peace and security	8		
agents of peace	8		
social peace	7		
construction of peace	7		
virtual peace	7		
world peace	7		

peace agents	6		
peace agreement	5 + 4		
lasting peace	5		
peace enforcement	5		
peace talks	5		
Education for peace	4		
sustainable peace	4		
peace practitioners	3		
peace-keeping	2		

Taula 6: Termes resultants de l'anàlisi del corpus en anglès ordenats per freqüència

6.3 Mapes de les xarxes conceptuais

A continuació es mostren els mapes de les xarxes conceptuais elaborats en castellà i en anglès. Per a cada idioma es presenten dos mapes de les xarxes conceptuais: en primer lloc, el mapa de les xarxes conceptuais de la paraula pivot i dels termes compostos en què apareix; i, en segon lloc, el mapa de les xarxes conceptuais de la paraula pivot, els termes compostos en què apareix, i les col·locacions més freqüents que els acompanyen a partir de les dades obtingudes mitjançant l'anàlisi amb AntConc.

En tots quatre mapes es parteix de la paraula pivot "pau" i d'ella s'arriba a altres conjunts de termes relacionats conceptualment. Els nodes (termes) s'indiquen dins d'un rectangle, el tipus de relació que vincula els termes s'indica a la fletxa que els uneix. Com s'ha indicat anteriorment, el tipus de relacions que s'han fet servir per vincular els termes segueix el model proposat per BACUS (Aguilar-Amat et al. 2010) tal com s'explica a l'apartat 3.2 d'aquest treball. Els termes s'han agrupat per colors segons el bloc conceptual a què pertanyen. Aquesta divisió en blocs conceptuais s'ha realitzat a efectes de facilitar la distribució dels termes i la seva comprensió visual. De tota manera, cal destacar que es tracta d'una proposta i que, si s'analitzessin els termes des d'una altra perspectiva, se'n podrien realitzar d'altres.

La llegenda de colors és la següent:

	paraula pivot
	estudi de la pau
	tipus de pau
	negociacions relacionades amb la pau
	procés de construcció de la pau
	col·locacions de tipus fraseològic
	espais geogràfics

Taula 7: Llegenda dels mapes conceptuals

Figura 10: Mapa de la xarxa conceptual en castellà del terme pau i els seus termes compostos

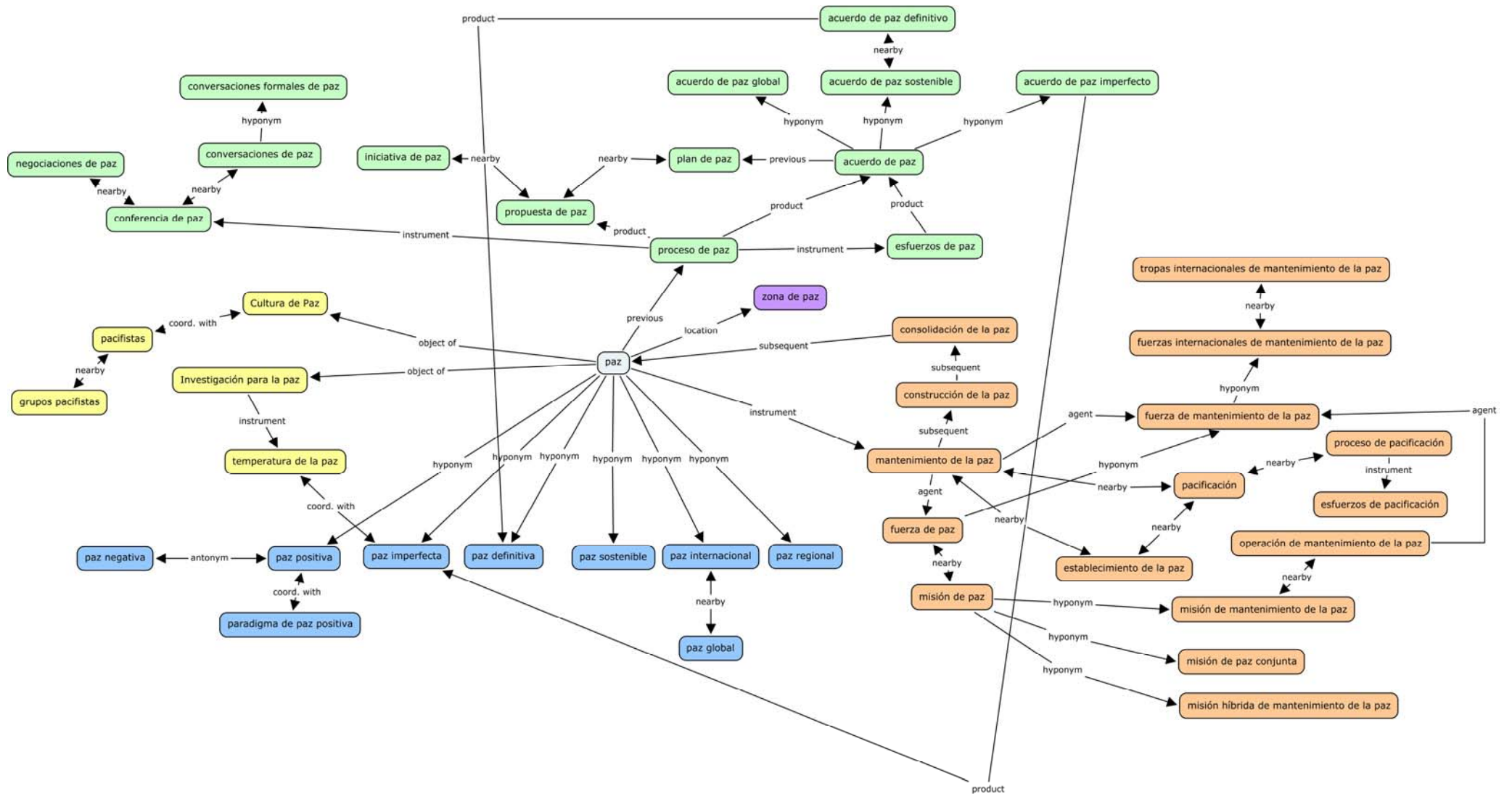

Figura 11: Mapa de la xarxa conceptual en castellà del terme pau, els seus termes compostos i les seves col·locacions

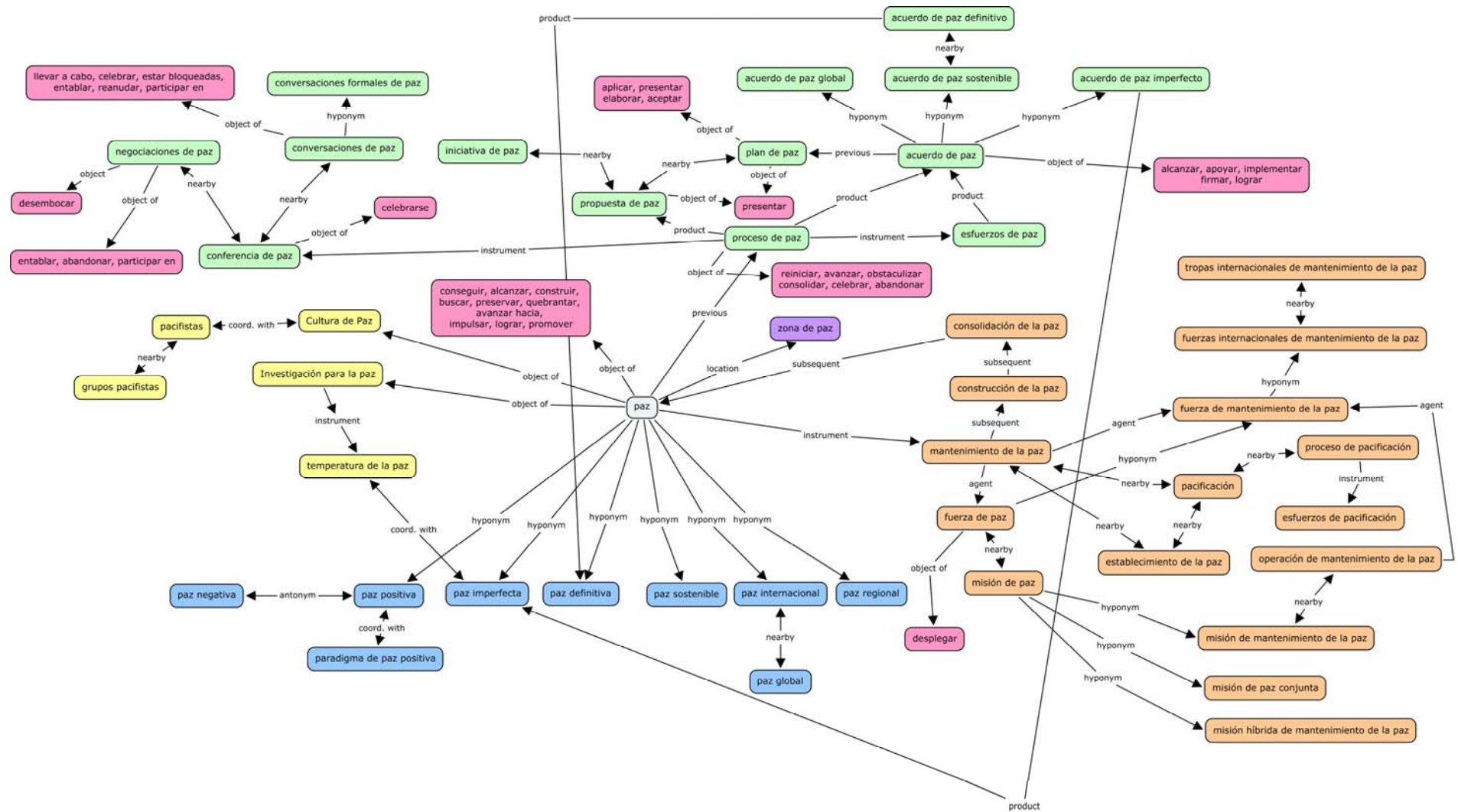

Figura 12: Mapa de la xarxa conceptual en anglès del terme pau i els seus termes compostos

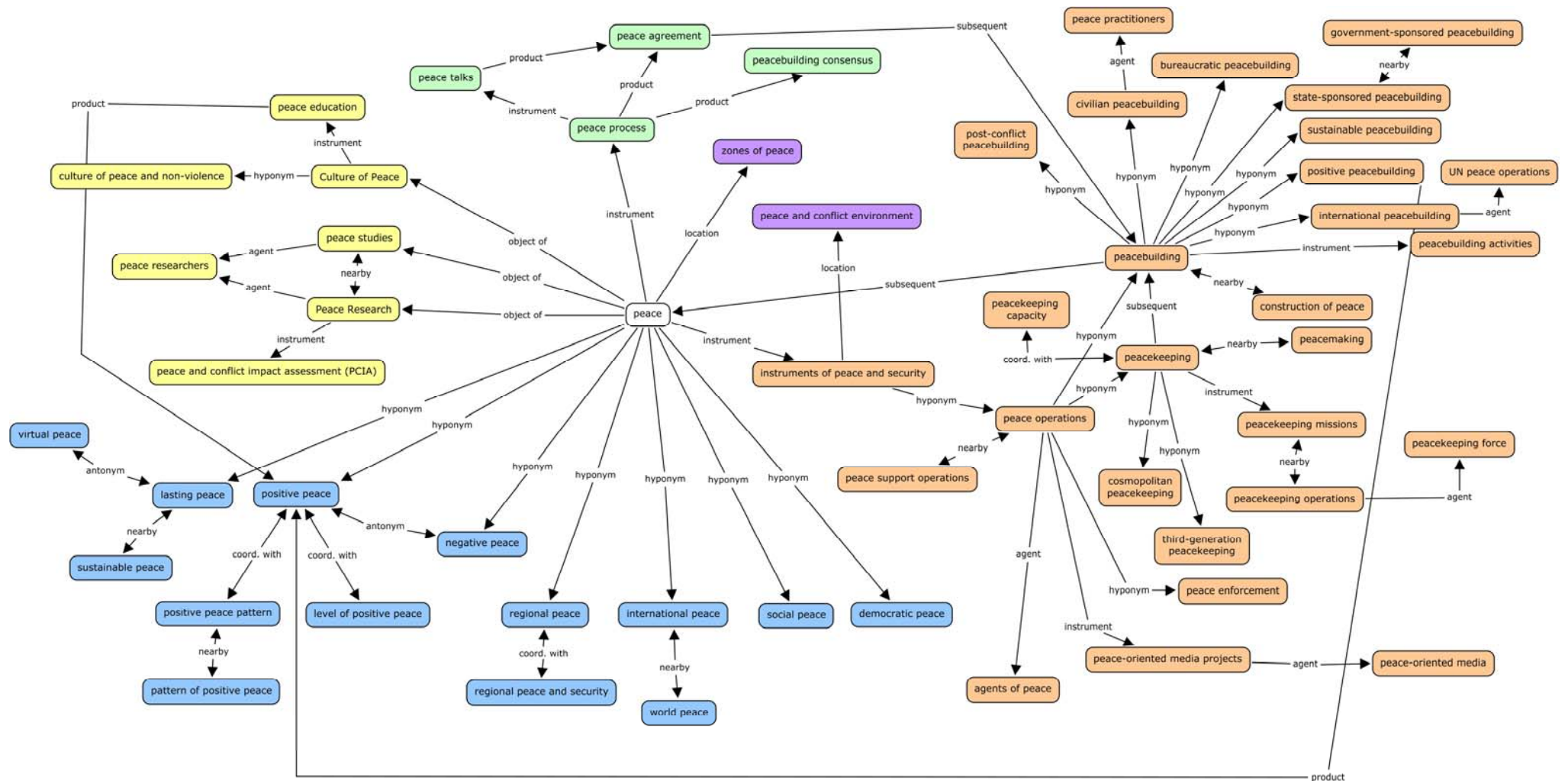
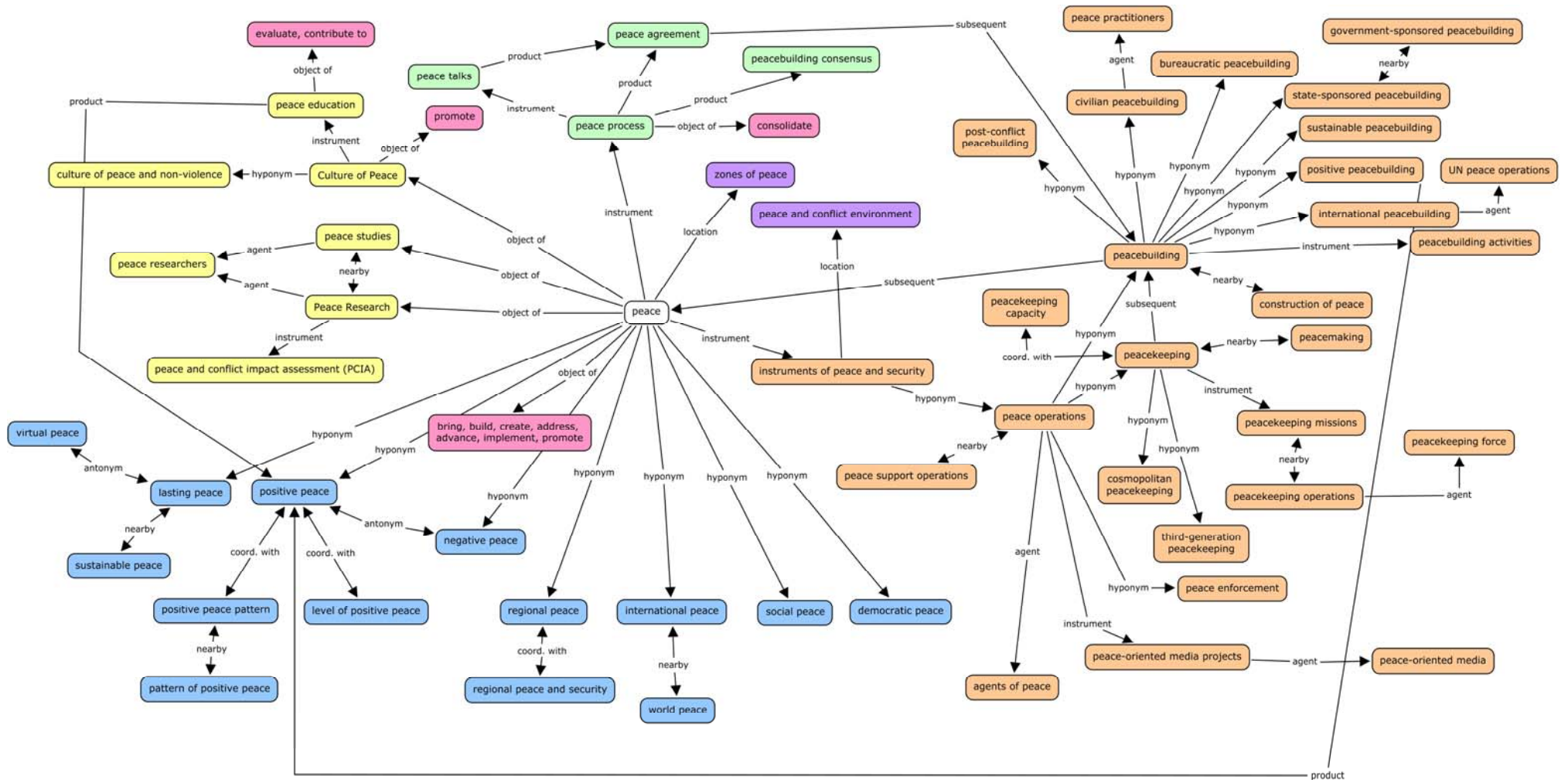

Figura 13: Mapa de la xarxa conceptual en anglès del terme pau, els seus termes compostos i les seves col·locacions

6.4 Equivalències

Aquest primer quadre mostra les equivalències dels termes detectats a partir del corpus en castellà. Els termes i equivalents que apareixen destacats són aquells els equivalents dels quals es troben dins els termes detectats al corpus en anglès (els que s'han descrit al mapa de xarxes conceptuals d'aquest idioma). La resta d'equivalents s'indiquen en taules següents i s'han trobat mitjançant cerques manuals als textos del corpus i a glossaris d'especialitat com IATE i UNTERM. Com s'ha comentat a la metodologia de treball, s'ha observat la terminologia *in vivo*, i no es pretén proporcionar equivalències estàtiques per a cada un dels termes. Al mapa de xarxes conceptuals de cada un dels idiomes ja s'ha descrit la variació natural que apareix als corpus pel que fa a les denominacions dels conceptes. De la mateixa manera, el següent llistat d'equivalències també mostra més d'un equivalent en aquells casos en què s'ha detectat l'existència de denominacions diferents per un mateix concepte. De tota manera, aquest dinamisme es veu ampliat si l'usuari consulta cada un dels equivalents al mapa de xarxes conceptuals de la llengua d'equivalència.

Dels 46 termes detectats mitjançant l'anàlisi amb AntConc per al castellà, s'han pogut establir 26 equivalències (un 56,5%) amb termes en anglès detectats mitjançant l'anàlisi amb AntConc.

	terme - ES	equivalent EN
1.	acuerdo de paz	peace agreement
2.	acuerdo de paz definitivo	
3.	acuerdo de paz global	
4.	acuerdo de paz imperfecto	
5.	acuerdo de paz sostenible	
6.	conferencia de paz	
7.	consolidación de la paz	peacebuilding
8.	construcción de la paz	peacebuilding, construction of peace
9.	conversaciones de paz	peace talks
10.	conversaciones formales de paz	
11.	Cultura de Paz	Culture of Peace
12.	esfuerzos de pacificación	
13.	esfuerzos de paz	
14.	establecimiento de la paz	peacemaking
15.	fuerza de mantenimiento de la paz	peacekeeping force
16.	fuerza de paz	

17.	fuerzas internacionales de mantenimiento de la paz	
18.	imposición de la paz	peacemaking, peace enforcement
19.	iniciativa de paz	
20.	Investigación para la paz	peace studies, peace research
21.	mantenimiento de la paz	peacekeeping
22.	misión de mantenimiento de la paz	peacekeeping mission
23.	misión de paz	peace operations
24.	misión de paz conjunta	
25.	misión híbrida de mantenimiento de la paz	
26.	negociaciones de paz	
27.	operación de mantenimiento de la paz	peacekeeping operation
28.	pacificación	peacemaking
29.	pacifistas	peace practitioners
30.	grupos pacifistas	peace practitioners
31.	paradigma de paz positiva	positive peace pattern
32.	paz	peace
33.	paz definitiva	lasting peace
34.	paz global	international peace, world peace
35.	paz imperfecta	
36.	paz internacional	international peace, world peace
37.	paz positiva	positive peace
38.	paz regional	regional peace
39.	paz sostenible	sustainable peace
40.	plan de paz	
41.	proceso de pacificación	
42.	proceso de paz	peace process
43.	propuesta de paz	
44.	temperatura de la paz	
45.	tropas internacionales de mantenimiento de la paz	
46.	zona de paz	zone of peace

Taula 8: Equivalències dels termes en castellà trobades comparant les xarxes conceptuais

Aquest segon quadre mostra les equivalències dels termes detectats a partir del corpus en anglès. Els termes i equivalents que apareixen destacats són aquells els equivalents dels quals es troben dins els termes detectats al corpus en castellà. La resta d'equivalents s'indiquen en taules següents i s'han trobat mitjançant cerques manuals als textos del corpus i a glossaris d'especialitat com IATE i UNTERM.

Dels 56 termes detectats mitjançant l'anàlisi amb AntConc per a l'anglès, s'han pogut establir 24 equivalències (un 42,8%) amb termes en castellà detectats mitjançant l'anàlisi amb AntConc. Pels termes pels quals s'havia detectat variació ortogràfica (*peacebuilding*, *peacekeeping*, etc.), només s'ha inclòs la forma més freqüent.

	terme - EN	equivalent ES
1.	agents of peace	
2.	bureaucratic peacebuilding	
3.	civilian peacebuilding	
4.	construction of peace	construcción de la paz
5.	cosmopolitan peacebuilding	
6.	Culture of Peace	Cultura de Paz
7.	culture of peace and non-violence	
8.	democratic peace	
9.	government-sponsored peacebuilding	
10.	instruments of peace and security	
11.	international peace	paz internacional, paz global
12.	international peacebuilding	
13.	lasting peace	paz sostenible, paz definitiva
14.	level of positive peace	
15.	negative peace	
16.	pattern of positive peace	
17.	peace	paz
18.	peace agreement	acuerdo de paz
19.	peace and conflict environment	
20.	peace and conflict impact assessment (PCIA)	
21.	peace education	
22.	peace education project	
23.	peace enforcement	
24.	peace operations	misión de paz

25.	peace practitioners	pacifistas
26.	peace process	proceso de paz
27.	peace research	Investigación para la paz
28.	peace researchers	
29.	peace studies	Investigación para la paz
30.	peace support operations	
31.	peace talks	conversaciones de paz
32.	peacebuilding	construcción de la paz, consolidación de la paz
33.	peacekeeping	mantenimiento de la paz
34.	peacekeeping activities	
35.	peacekeeping capacity	
36.	peacekeeping forces	fuerza de mantenimiento de la paz
37.	peacekeeping missions	misiones de mantenimiento de la paz
38.	peacekeeping operations	operaciones de mantenimiento de la paz
39.	peacemaking	establecimiento de la paz, pacificación, imposición de la paz
40.	peace-oriented media	
41.	peace-oriented media projects	
42.	positive peace	paz positiva
43.	positive peace pattern	paradigma de paz positiva
44.	positive peacebuilding	
45.	post-conflict peacebuilding	
46.	regional peace	paz regional
47.	regional peace and security	
48.	social peace	
49.	state-sponsored peacebuilding	
50.	sustainable peace	paz sostenible
51.	sustainable peacebuilding	
52.	third generation peacekeeping	
53.	UN peace operations	
54.	virtual peace	
55.	world peace	paz internacional
56.	zones of peace	zonas de paz

Taula 9: Equivalències dels termes en anglès trobades comparant les xarxes conceptuals

A continuació s'indiquen les equivalències per als termes en blanc a les taules anteriors. Aquestes equivalències s'han trobat fent cerques manuals al corpus o consultant bases de dades especialitzades com IATE i UNTERM. Al costat de cada equivalència, se n'indica la font. Un aspecte que cal destacar és que aquestes equivalències no són tan dinàmiques com les anteriors, sobretot les extretes de bases de dades terminològiques, ja que perden el dinamisme que els confereix la seva aparició al mapa de xarxes conceptuais i no es tracta de termes extrets *in vivo*. Els termes per als quals no s'ha trobat cap equivalent en cap de les tres fonts, s'han marcat de color groc pàl·lid. Caldria cercar-los creant un corpus de textos més extens, consultant a d'altres bases de dades terminològiques d'especialitat o bé, en cas que tampoc se'n detecti cap equivalent, fer propostes neològiques, però això queda fora dels objectius d'aquest treball.

	terme - ES	equivalent EN	font
1.	acuerdo de paz definitivo		
2.	acuerdo de paz global	comprehensive peace agreement	UNTERM, IATE
3.	acuerdo de paz imperfecto		
4.	acuerdo de paz sostenible		
5.	conferencia de paz	peace conference	UNTERM, IATE
6.	conversaciones formales de paz		
7.	esfuerzos de pacificación	peacemaking efforts	UNTERM
8.	esfuerzos de paz	peace efforts	corpus, UNTERM
9.	fuerza de paz	peace force	corpus, UNTERM
10.	fuerzas internacionales de mantenimiento de la paz		
11.	iniciativa de paz	peace initiative	UNTERM
12.	misión de mantenimiento de la paz	peacekeeping operation	corpus, UNTERM
13.	misión de paz conjunta	joint peacekeeping force	UNTERM
14.	misión híbrida de mantenimiento de la paz		
15.	negociaciones de paz	negotiations of peace	UNTERM
16.	operación de mantenimiento de la paz	peacekeeping operation	UNTERM
17.	paz imperfecta		
18.	plan de paz	peace plan	UNTERM, IATE

19.	proceso de pacificación		
20.	propuesta de paz	peace proposal	UNTERM
21.	temperatura de la paz		
22.	tropas internacionales de mantenimiento de la paz		

Taula 10: Equivalències dels termes en castellà fora de l'anàlisi

Dels 22 termes, s'ha aconseguit propostes per a 12 (un 54,5%), en queden 10 (un 45,5%) sense equivalència dins les tres fonts consultades. Les aparicions al corpus no s'havien detectat anteriorment ja que els termes hi apareixen amb una freqüència inferior a 2.

	terme - EN	equivalent ES	font
1.	agents of peace		
2.	bureaucratic peacebuilding		
3.	civilian peacebuilding		
4.	cosmopolitan peacekeeping		
5.	culture of peace and non-violence	cultura de paz y no violencia	corpus
6.	democratic peace		
7.	Education for peace	educación para la paz	corpus, UNTERM, IATE
8.	government-sponsored peacebuilding		
9.	instruments of peace and security		
10.	international peacebuilding		
11.	level of positive peace		
12.	negative peace	paz negativa	corpus
13.	pattern of positive peace		
14.	peace and conflict environment		
15.	peace and conflict impact assessment (PCIA)		
16.	peace education	educación para la paz	corpus, UNTERM, IATE
17.	peace education project		
18.	peace enforcement	imposición de la paz	UNTERM
19.	peace researchers	investigadores de la paz	corpus
20.	peace support operations	operaciones de apoyo a la paz	UNTERM
21.	peacebuilding activities (generic)	actividades de prevención de	corpus

		conflictos y de construcción de la paz (specific)	
22	peacekeeping capacity	capacidad de mantenimiento de la paz	UNTERM
23	peace-oriented media		
24	peace-oriented media projects		
25	positive peacebuilding		
26	post-conflict peacebuilding	consolidación de la paz después de los conflictos	UNTERM
27	regional peace and security		
28	social peace	paz social	UNTERM
29	state-sponsored peacebuilding		
30	sustainable peacebuilding		
31	third generation peacekeeping		
32	UN peace operations		
33	virtual peace		
34	zones of peace	zonas de paz	corpus, UNTERM

Taula 11: Equivalències dels termes en castellà fora de l'anàlisi

Dels 34 termes, s'ha aconseguit propostes per a 12 (un 35,3%), en queden 22 (un 64,7%) sense equivalència dins les fonts consultades. Cal destacar que una de les equivalències trobades (la de *peacebuilding activities*) es correspon a un terme més específic que el terme anglès, ja que *actividades de prevención de conflictos y de construcción de la paz* inclou un element, la prevenció de conflictes, que no inclou *peacebuilding activities*.

Si fem el recompte global, veiem que dels 46 termes en castellà, finalment s'han trobat equivalències per a 35 d'ells (un 76%), i que dels 56 termes en anglès, s'ha trobat equivalència per a 34 d'ells (un 60,7%). La següent taula resumeix els percentatges d'equivalències trobades en cada una de les fases anteriors:

	ES (44 termes)	EN (56 termes)
percentatge de termes trobats comparant mapes conceptuals (sobre el total de termes)	56,5%	42,8%
percentatge de termes trobats fent cerques manuals al corpus i a les bdd IATE i UNTERM (sobre els termes restants)	54,5%	35,3%
Percentatge total (sobre el total de termes)	76%	60,7%

Taula 12: Percentatges d'equivalències trobades comparant les xarxes conceptuals i fent cerques manuals (al corpus, IATE i UNTERM)

6.5 Termes afins

Durant l'anàlisi del corpus i l'estudi dels contextos de les correspondències, s'ha observat l'aparició freqüent de determinats termes al voltant del terme "pau". A continuació se'n fa un llistat. Es tracta de termes que tenen una freqüència d'aparició igual o superior a tres vegades dins un marge de tres paraules a la dreta i a l'esquerra de la paraula pivot. De cara a futures investigacions, aquests termes es podrien considerar termes representatius de l'àmbit de la Cultura de Pau i es podrien incloure en el mapa de xarxes conceptuals de la disciplina.

termes afins en castellà	termes afins en anglès
reconciliación	non-violence
conflictos	conflict
seguridad	security
estabilidad	health
derechos humanos	justice
diplomacia preventiva	reconciliation
noviolencia	freedom
	development

Taula 13: Termes afins al concepte "pau"

6.6 Anàlisi dels resultats

Després d'haver mostrat els resultats de l'anàlisi del corpus en cada un dels idiomes, d'haver dibuixat el mapa de xarxes conceptuals dels conceptes resultants i d'haver cercat equivalències en els dos idiomes, en aquest apartat es realitza una anàlisi crítica d'aquells aspectes més destacats dels resultats obtinguts des del punt de vista terminològic.

Dels resultats de la cerca amb *wildcard* proposada per Pearson (1998: 192), podem observar que en el cas de l'anglès aquest tipus de cerca és més prolífica que en el cas del castellà. En anglès, mitjançant aquesta cerca, s'han obtingut els termes "peacebuilding", "peacemaking" i "peacekeeping", més les seves varietats ortogràfiques i els termes compostos dels quals formen part (uns 18 termes dels 56, és a dir, un 32% del total de termes). En canvi, en castellà, fent una cerca de l'arrel "pacifi*", només s'han detectat els termes "pacificación", "pacifistas" i "grupos pacifistas", més dos termes compostos on hi apareix "pacificación" (uns 5 termes, és a dir, un 10,8% del total de termes).

Des del punt de vista dels termes compostos, és interessant subratllar que en anglès es pot observar una presència més elevada de termes compostos formats per dues unitats (31 dels 56 termes ho són, un 55,3%), mentre que en castellà aquesta freqüència és menor (8 termes de 46, un 17%) i hi ha una major presència de termes compostos de tres o més unitats (35 de 46, un 76%).

S'ha pogut observar, en el cas de l'anglès, la presència de varietats ortogràfiques d'un mateix terme. Tot i que dins d'aquesta varietat, sempre hi havia una opció més freqüent que les altres. Els termes en què s'ha observat aquesta variació són: "peacebuilding" ("peace building", "peace-building"), "peacekeeping" ("peace keeping", "peace-keeping"), "agents of peace" ("peace agents"), "peace education" ("education for peace"). En el cas de "peacekeeping" i "peacebuilding", l'opció més freqüent coincideix amb la versió escollida a la base de dades de Nacions Unides (UNTERM).

A part d'aquesta variació de tipus ortogràfic, cal destacar que s'ha detectat també la presència de variació denominativa pel que fa a diferents conceptes. Aquesta variació ha quedat representada al mapa de xarxes conceptuals mitjançant la paraula pont "nearby". Precisament, la presència d'aquesta varietat de denominacions per a un mateix concepte és el que enriqueix els resultats d'aquest treball i el que li permet oferir equivalències dinàmiques entre conceptes així com una representació de la terminologia real de l'àmbit. Alguns exemples d'aquesta variació denominativa són:

En castellà: misión de mantenimiento de paz/operación de mantenimiento de paz; mantenimiento de la paz/pacificación/establecimiento de la paz; tropas internacionales de

mantenimiento de la paz/fuerzas internacionales de mantenimiento de la paz; iniciativa de paz/propuesta de paz; conversaciones de paz/negociaciones de paz/conferencia de paz.

En anglès: peace studies/peace research; lasting peace/sustainable peace; international peace/world peace; peacebuilding/construction of peace;

De tota manera, és important destacar que en la majoria dels casos no són termes intercanviables en qualsevol context, ja que no es tracta de sinònims absoluts. Per aquest motiu s'han marcat amb la relació conceptual "nearby".

És interessant observar que hi ha termes que semblen incloure contradiccions, com ara el terme anglès "peace enforcement" o el seu equivalent en castellà "imposición de la paz". Si es cerca el terme a UNTERM apareix la següent definició validada en francès:

Les opérations d'imposition de la paix sont coercitives par nature, conduites sous chapitre VII de la charte des Nations unies et décidées quand le consentement de l'une des parties au conflit est incertain ou fragile (obtenu sur le plan politique mais non respecté sur le terrain). Elles sont conçues pour restaurer la paix ou imposer les termes définis dans le mandat, tout en conservant à l'opération son caractère impartial. (Doctrines interarmées d'emploi des forces en opérations du 30 juin 1999.)

Es tracta, doncs, d'un tipus d'operació que persegueix establir la pau de manera coercitiva, és a dir, aplicant mètodes contraris a la pau, d'aquí la contradicció. Un altre terme que també presenta controvèrsia és "peacemaking" ("establecimiento de la paz", en castellà). Tot i que en aquest cas la contradicció no és tan evident com en l'anterior, en consultar la definició a UNTERM es pot comprovar que, tot i que en la primera accepció s'equipara al terme "mantenimiento de la paz", que en principi no inclou l'ús de força, s'hi inclouen dues accepcions més en què es vincula al terme "imposición de la paz", on sí que es permet, com s'ha vist anteriorment, l'ús de la força. Per aquest motiu, a l'hora de representar aquestes tres denominacions a l'arbre conceptual, s'han vinculat mitjançant la paraula pont "nearby", que cal interpretar com a sinònim relatiu.

Des del punt de vista de les col·locacions, cal destacar que, tot i que en castellà s'han obtingut més resultats, en anglès el nombre de col·locacions obtingudes en relació al nombre de termes trobats ha estat baix. Aquests resultats limitats poden ser deguts a l'extensió del corpus, que, tot i que és suficient per poder detectar els termes més representatius de la disciplina, pot no ser-ho per detectar les col·locacions circumstancials, de freqüència més baixa. Bona part de les col·locacions que s'han detectat són de tipus verb + substantiu (o sintagma substantiu). Només s'han registrat aquelles col·locacions que apareixien amb una freqüència de dues o més aparicions ja que les aparicions inferiors corren el risc d'ésser col·locacions circumstancials en lloc de preferides. De tota manera, per tal de poder realitzar una anàlisi aprofundida de les col·locacions preferides de l'àmbit de la

Cultura de Pau caldria treballar amb un corpus més extens que l'actual, ja que apareixen moltes possibles col·locacions preferides però no es poden avaluar per falta de recurrència al corpus, tot i que la intuïció i el coneixement de l'àmbit d'especialitat diu que sí que ho són (per exemple: "to deploy a peace force", "mantener conversaciones de paz", etc.).

Si ens fixem en les col·locacions del terme "pau", obtenim els següents resultats:

paz	conseguir, alcanzar, construir, buscar, preservar, quebrantar, avanzar hacia, impulsar, lograr, promover
peace	bring, build, create, address, advance, implement, promote

Taula 14: Col·locacions del concepte "pau" en castellà i anglès

És interessant observar que algunes de les metàfores de tipus arquitectònic que funcionen en castellà també ho fan en anglès. Així doncs, trobem tant "construir la paz" com "build peace". Tal com estableixen Lakoff & Johnson (1980: 198) el sistema conceptual humà té tendència a associar propietats físiques a termes abstractes. Segons els exemples que posen, aquests termes s'associen a persones, plantes, productes, recursos, etc. Així doncs, en aquest cas trobaríem el concepte "pau" relacionat amb un producte, concretament un edifici. Fent un repàs dels altres termes detectats a través de l'anàlisi de corpus, es poden trobar més metàfores que entrarien dins aquesta categoria, com ara "paz sostenible", que equipararia la pau amb un recurs natural, o "temperatura de la paz", que associa la pau amb un objecte mesurable.

Pel que fa als mapes conceptuals, si ens fixem en les paraules pont més utilitzades per relacionar els conceptes, trobem el següent:

Anglès	ús	Castellà	ús
hyponym	21	hyponym	15
nearby	9	nearby	14
instrument	8	object of	12
agent	7	instrument	5
object of	7	product	5
product	5	agent	3
coord. with	4	coord. with	3
subsequent	3	subsequent	3
antonym	2	previous	2
location	2	antonym	1
hyponym	21	location	1
		object	1
TOTAL:	68		65

Taula 15: Freqüència de les relacions conceptuals

El tipus de relació més freqüent en els dos idiomes és la d'hiponímia, seguida de la de sinonímia parcial (la qual cosa contribueix a afirmar la variació present en els àmbits d'especialitat i que s'ha volgut reflectir en aquest treball). Pel que fa a la resta de relacions, tot i que hi ha alguna diferència entre els idiomes, cap d'elles és prou representativa. Es podria comentar però, com ja s'ha indicat anteriorment, que la presència de més camps "object of" en castellà està directament relacionada amb el fet d'haver trobat més col·locacions en aquest idioma.

Tot i que en cert moment del treball es va plantejar la possibilitat de fer cerques de conceptes sinònims al de pau, aquesta opció s'ha desestimat ja que, fent una cerca de sinònims del terme, s'obté, entre d'altres:

- En castellà²⁰: (1) concordia, armonía, neutralidad, tregua, desarme, calma, reconciliación, equilibrio, estabilidad, acuerdo, pacto, consenso, supresión de armas, amistad, tolerancia ; (2) calma, sosiego, quietud, pausa, placidez.
- En anglès²¹: (1) accord, amity, concord, harmony; calm, quiet, serenity, tranquillity, order, stability; pacification; (2) calm; (3) harmony, amity, congeniality, fellowship, fraternization, friendship; collaboration, reciprocity, symbiosis; consensus, unanimity, unity; affinity, connection, empathy, kinship, oneness, rapport, solidarity, sympathy, understanding; peacefulness, serenity, tranquillity.

Analitzant aquests resultats, es pot veure que els més rellevants són termes en sí (amb definició pròpia) dins l'àmbit de la Cultura de Pau (com ara "acord", "trega", "consens", "reconciliació", etc.) i n'hi ha que ja han aparegut a l'anàlisi realitzada partint del terme "pau" i que s'han recollit a l'apartat 6.5, on s'indicaven paraules relacionades amb pau (com ara "estabilitat" o "reconciliació"). De manera que s'ha preferit no realitzar aquesta cerca de sinònims ja que d'una banda produiria resultats diferenciats del concepte d'estudi dins l'àmbit d'especialitat, i d'altra banda es considera que a partir de l'anàlisi feta ja s'han recollit de forma indirecta aquells que eren més pertinents, com ara "acord", "estabilitat" o "reconciliació". En qualsevol cas, un treball que volgués reflectir tota la terminologia i els conceptes presents dins de la Cultura de Pau en lloc de centrar-se solament en el concepte "pau", no podria deixar de banda aquest tipus de cerca.

²⁰ Corripio, F. (1997). *Diccionario de ideas afines*. (6ª ed.) Barcelona: Herder.

²¹ Merriam-Webster. *Merriam-Webster's Online Thesaurus*. [en línia] <http://www.merriam-webster.com/thesaurus> [Consulta: 16/06/2010].

7 Conclusions i perspectives

7.1 Conclusions

L'objectiu general del treball, com s'ha indicat a l'apartat 2, era el d'aprofundir en el coneixement de la terminologia i la fraseologia pertanyents a l'àmbit de la Cultura de Pau. Aquest objectiu general, es subdividia en els següents objectius específics:

- Construir un corpus *ad hoc* en cada una de les llengües de treball.
- Descriure el mapa de xarxes conceptuals del terme “pau” i les seves col·locacions en anglès i en castellà.
- Comparar els resultats en els dos idiomes.
- Establir les equivalències dels termes (simples i complexos) trobats.

Al llarg dels apartats 3 i 4 s'ha anat establint el marc teòric i conceptual sobre el qual es fonamenta l'enfocament adoptat per realitzar la recerca, a l'apartat 5, s'ha descrit la metodologia emprada per a realitzar-lo i al llarg de l'apartat 6 s'han presentat els resultats obtinguts i se n'ha ofert una anàlisi crítica. En aquest darrer apartat, abans de donar pas a les fonts bibliogràfiques i als annexos, es presenten les conclusions extretes un cop finalitzat el treball i s'indiquen quines són les seves línies de futur.

És important destacar que, tot i que els objectius es presenten en una seqüència determinada: corpus, mapes de xarxes conceptuals, comparació i equivalències; el procés d'elaboració del treball no ha estat lineal, ja que els resultats obtinguts en algunes de les fases obligaven a reelaborar fases anteriors. Així doncs, després de la primera anàlisi amb AntConc va ser necessari redefinir el corpus del qual s'havia partit, ja que el recopilat inicialment (75.000 tokens) no va resultar prou productiu, ja que entre els resultats que oferia no es trobava una part destacable de la terminologia pròpia de l'àmbit que sí que apareixia al glossari proporcionat per l'Escola de Cultura de Pau o al llibre sobre Cultura de Pau escrit per Vicenç Fisas (1998). Un cop recopilat el nou corpus i realitzats de nou l'anàlisi i la selecció de termes, es va elaborar una primera proposta de mapa de xarxes conceptuals per als dos idiomes, i a partir d'aquests mapes es van començar a establir les equivalències entre els termes obtinguts en cada un dels idiomes. Tanmateix, en aquesta fase de determinació de les equivalències i de cerca al corpus de termes que per una baixa freqüència potser no s'havien detectat en un idioma, es van trobar nous termes (de vegades amb una freqüència d'una o dues aparicions, o fins i tot de quatre i que per algun motiu havia passat desapercebut en la primera anàlisi de termes²²), de manera que es va fer

²² En la majoria de casos es tractava de termes que no s'havien detectat per problemes amb la conversió dels arxius .pdf a .txt, tal com s'ha explicat a l'apartat 5.2.

necessari reelaborar els mapes conceptuals en cada un dels idiomes per tal d'incloure'ls. El fet que el procés d'elaboració del treball no hagi estat estrictament lineal ha suposat, doncs, una millora en la qualitat dels resultats obtinguts.

Durant l'anàlisi del corpus i la cerca de termes mitjançant les funcions de concordança i obtenció de *clusters*, ha estat necessari tenir en compte diferents elements. Un dels més rellevants ha estat saber destriar les col·locacions que formaven terme ("social peace"), d'aquelles que formaven col·locacions preferides "build peace" i de les col·locacions circumstancials ("potential peace"). Així mateix, era important saber distingir si un sintagma que es repetia era un terme en sí o bé formava part d'un terme més ampli (per exemple, "collective peace", tot i que podia ser un terme, sobretot tenint en compte que apareixia al glossari de l'Escola de Cultura de Pau, en realitat formava part d'un sintagma més gran "collective peace enforcement"). La manera de distingir i aclarir aquests casos ha estat, d'una banda, mitjançant l'ordenació dels termes segons les paraules que tenen a dreta i a l'esquerra, per detectar amb més facilitat si el terme podria ser "ampliable" i, d'altra banda, a través de la cerca de *clusters* d'un número d'unitats superior.

Un altre factor que s'ha tingut present ha estat la necessitat de realitzar la cerca dels termes tant en singular com en plural, per obtenir el número real d'aparicions de cada terme, ja que amb AntConc, al contrari que amb altres programes d'interrogació de corpus, quan es realitza una cerca del terme en singular no s'hi inclouen els resultats en plural. En un primer moment es va pensar en l'ús de l'asterisc (funció *wildcard*) al final del terme per obtenir també els plurals, tanmateix, aquest mecanisme funciona només per als plurals en què no hi ha cap canvi exceptuant la "s" final, però deixa de banda els plurals irregulars tant del castellà com de l'anglès (per exemple, cercant "acuerdo* de paz" sí que s'obté tant "acuerdo de paz" com "acuerdos de paz", però per a "peacebuilding capacity", enlloc d'afegir l'asterisc al final, caldria fer un truncament de l'última lletra i cercar "peacebuilding capacit*", per obtenir tant "peacebuilding capacity" com "peacebuilding capacities"). A mesura que es van fer truncaments més grans, augmenta la possibilitat d'obtenir resultats que vagin més enllà del terme de cerca del qual es vol obtenir la freqüència, i, per tant, que calgui filtrar els resultats obtinguts per si n'hi ha algun que no es correspon al singular o al plural del terme cercat. Aquesta fase és una fase posterior a la cerca i la selecció de termes, en realitat es realitza un cop ja s'han determinat els termes i simplement es vol obtenir la freqüència de cada un d'ells. Per aquest motiu, interessa que els resultats siguin el més precisos possibles i evitar l'aparició de resultats no desitjats. Així doncs, la solució que s'ha adoptat per obtenir les freqüències reals d'aparició de cada terme, ha estat la cerca en primer lloc del terme en singular i, en segon lloc, del terme en plural.

L'ús de programes d'anàlisi automatitzat de corpus permet gestionar un volum molt gran d'informació i obtenir resultats que, amb un buidatge manual, serien molt laboriosos i costosos d'obtenir. Tanmateix, en aquest punt m'agradaria incidir en alguns dels inconvenients d'aquest tipus d'eines a partir de l'experiència de realització d'aquest treball. En primer lloc, com ja s'ha comentat més amunt, cal saber realitzar una tria correcta dels resultats obtinguts, ja que entre les coincidències obtingudes sol haver-hi força soroll. Aquest soroll té dos riscos principals: d'una banda, incloure termes que en realitat són col·locacions circumstancials, i, d'altra banda, deixar d'incloure col·locacions que sí que formen termes pel fet de no haver-les pogut detectar entre el soroll. Tot i que existeixen maneres de reduir aquests riscos, tal com s'ha explicat a l'apartat 5.2, sempre queda la possibilitat de passar per alt una informació important. En segon lloc, els programes de gestió de corpus no treballen amb tots els tipus de format de text, de manera que sol ser necessària una conversió del text original en un format compatible amb el programa de gestió seleccionat. Al llarg d'aquest treball s'han detectat diversos problemes originats per aquestes conversions:

- Repetició de les capçaleres i peus dels pdf, de manera que augmenta el número de *tokens* total del corpus i també la freqüència de les paraules que hi apareixen.
- Substitució aleatòria de caràcters que cal detectar a través de la lectura de les concordances i modificar a través de l'eina i substitució del programa gestor.
- Manteniment dels guions que separaven paraules a final de línia dels originals, de manera que una mateixa paraula pot aparèixer escrita de formes diferents al llarg del text.

A l'apartat 5.2 s'han descrit els mecanismes que permeten solucionar aquest tipus de problemes, tanmateix, pot haver-hi la possibilitat que alguna de les substitucions o repeticions passi desapercibuda i alteri el resultat de la recerca.

Des del punt de vista de la terminologia de l'àmbit de la Cultura de Pau, el conjunt de termes obtinguts a partir de l'anàlisi del corpus, tot i que no és exhaustiu, sí que és representatiu, ja que provenen d'un corpus ampli i fiable, creat segons els criteris esmentats als apartats 4 i 5. La diferència de resultats entre els dos idiomes pot ser deguda a petites divergències en l'enfocament dels textos seleccionats pel corpus. A través dels termes representats als arbres de camp de cada un dels idiomes s'han pogut trobar equivalències, en el cas del castellà, d'un 56,5% dels termes i en el cas de l'anglès (pel que s'ha obtingut un número superior de termes) d'un 42,8% dels mateixos. El fet que els dos mapes no siguin

totalment coincidents (sí que coincideixen els àmbits en els quals s'han trobat termes, representats en colors als mapes, però varia el nombre de termes trobat en cada un d'ells) pot representar una riquesa ja que es pot navegar a través dels mapes i dels seus equivalents per aprofundir en cada un dels conceptes i les relacions que els uneixen. Es tracta de mapes complementaris que ajuden a conèixer amb més detall l'àmbit de la Cultura de Pau.

Finalment, destaquem que tot i que existeixen sistemes per a representar conceptualment el coneixement (mapes conceptuals, grafs conceptuals i diagrames de flux), cap d'ells s'adapta perfectament a les necessitats terminològiques i és per aquest motiu que en aquest treball de recerca es realitza una proposta de representació de mapes de xarxes conceptuals que s'acosta més a les necessitats descriptives de la disciplina.

7.2 Perspectives de futur

Aquest treball ha estat un primer pas descriptiu de la terminologia de l'àmbit de la Cultura de Pau en dues de les llengües més esteses del món i és podria ampliar des de diferents punts de vista.

D'un costat, es podria ampliar el número de textos que formen part del corpus per tal d'afermar la terminologia trobada, detectar més termes pertanyents a l'àmbit i, sobretot, ampliar el número de col·locacions preferents ja que amb el corpus amb què s'ha treballat no s'ha obtingut prou freqüència de termes per a poder discriminar-les. Així mateix, d'un altre costat, es podria ampliar el nombre de llengües i realitzar una recerca semblant que incorpori nous idiomes, noves equivalències i dibuixi nous mapes conceptuals. Aquestes llengües podrien ser tan occidentals com orientals, tenint en compte que si s'incorporen aquestes últimes podrien aparèixer termes amb una càrrega conceptual que no ha aparegut fins ara, aquella relacionada amb la pau interior i la pau entesa des d'un punt de vista més espiritual. Aquesta tasca contribuiria als processos de normalització de llengües minoritàries i minoritzades tal com s'ha indicat anteriorment (veure pàgina 14).

Una de les altres possibilitats, per aquells termes per als quals no es trobi cap equivalència a nivell conceptual un cop ampliat el número de textos que formen part del corpus, seria la realització de propostes neològiques, que es podrien realitzar tenint en compte els termes ja existents i les relacions trobades entre els mateixos i representades als mapes conceptuals. A més a més, seria interessant superposar els mapes conceptuals dels diferents idioma per veure quines coincidències i divergències apareixen. Tota aquesta feina es podria realitzar en equips multidisciplinars que incloguessin especialistes de diferents llengües, en terminologia, en neologia i en Cultura de Pau. Aquesta feina en col·laboració es

veuria facilitada per la funcionalitat de CmapTools que permet treballar a distància i crear mapes que diferents usuaris puguin modificar.

Una de les perspectives d'aplicació dels resultats d'aquest treball de recerca i de la futura tesi que l'ampliarà (afegint un nou idioma, el català, i ampliant la cerca a tots els termes de l'àmbit) serà en l'eina terminològica de suport a la traducció que es desenvoluparà dins el marc del projecte COMETA dut a terme pel grup Tradumàtica del Departament de Traducció i d'Interpretació de la UAB. Aquesta eina té l'objectiu de millorar la qualitat de les traduccions a través d'oferir al traductor no tan sols equivalències terminològiques, sinó també col·locacions i fraseologia per les mateixes, de manera que el text final s'acosti més al redactat típic de cada àmbit d'especialitat. Concretament, l'aportació d'aquest treball i de la futura tesi seria la facilitació del llistat de termes, equivalències i col·locacions obtingudes per tal d'inserir-les a l'eina de control de qualitat.

Així mateix, sense anar tan lluny, els resultats obtinguts en aquest treball es compartiran amb l'Escola de Cultura de Pau per tal que puguin tenir en compte les equivalències en les traduccions que encarreguin al Serveis de Llengües, puguin ampliar el glossari de termes clau, i utilitzar el mapa de xarxes conceptuals en les seves tasques de docència.

Finalment, un dels temes que queda obert de cara a futures investigacions i que es desenvoluparà en la tesi doctoral és l'estudi del procés de naixença d'una interdisciplina mitjançant l'observació de la terminologia de la Cultura de Pau, una interdisciplina de recent creació i que es nodreix d'àmbits tan diversos com la psicologia, les ciències polítiques o l'antropologia, entre d'altres, de manera que es realitzi una petita aportació en la història i la filosofia de la ciència i en la sistematització del saber.

8 Fonts d'informació

8.1 Terminologia i xarxes conceptuais

Aguilar-Amat, A; Mesa-Lao, B; Pahisa-Solé, M; Sánchez-Gijón, P. (2010). *BACUS: 14 Years on Terminology Applied to Translation*, TKE (Terminology and Knowledge Engineering) Conference 2010. Fiontar, Dublin City University (DCU), Ireland, 12-13 August 2010.

Aragonés Cruz, B; Alemañy Martorell, J. (2008). "Estudio comparativo del uso de mitomicina C en el pterigium recidivante". [en línea] A: Rev Cubana Oftalmol, diciembre 2008, 21(2). <http://scielo.sld.cu/scielo.php?script=sci_arttext&pid=S0864-21762008000200004&lng=es> [Consulta: 23/06/10].

Cabré M.T., (1999) *La terminología: representació y comunicació. Elementos para una teoría de base comunicativa y otros artículos*. Barcelona: Universitat Pompeu Fabra, Institut Universitari de Lingüística Aplicada.

Fillmore, C.J. (1977). "Scene-and-frames semantics". A: Zampolli, A. (ed). (1977). *Linguistic Structures Processing*. Fundamental Studies in Computer Science. Vol. 5. Amsterdam: North Holland Publishing Company. p. 55-80.

FIRTH, J.R. (1957). *Papers in linguistics 1934-1957*, Oxford University Press: N.Y., 1969.

Fonseca, O. (2006) "Los mapas conceptuales construidos con cmaptools. Una herramienta atractiva para construir y evaluar Conocimiento". Fundación Ideales. VII Congreso Colombiano de Informática educativa. [en línea] <<http://ribiecol.org/ocho/ponencias/trabajos/41/CA10UDHZ.pdf>> [Consulta: 15/03/10].

Harris, Z.S., (1957), *Co-occurrence and transformation in linguistic structure*. A: Language, vol.33, n. 2, pp. 283-340

Institute for Human & Machine Cognition. [en línea] <<http://www.ihmc.us/>> [Consulta: 15/06/10].

Lakoff, G.; Johnson, M. (1980). The metaphorical structure of the human conceptual system. *Cognitive Science*, 4, 195-208.

Montero Martínez, Silvia. (2002). [Tesi doctoral] Estructuración conceptual y formalización terminográfica de frasemas en el subdominio de la Oncología. Universidad de Valladolid. Valladolid.

Montes -y-Gómez, M; Gelbukh, A.; López-López, A; Baeza-Yates, R. (2001). "Un Método de Agrupamiento de Grafos Conceptuales para Minería de Texto". A: J. Procesamiento de Lenguaje Natural, Vol. 27, setembre 2001.

Moreno, A. (2000). "Diseño e implementación de un lexicón computacional para lexicografía y traducción automática". A: Estudios de lingüística del español. Vol 9. [en línea] <<http://elies.rediris.es/elies9/index.htm>> [Consulta: 23/06/10].

Novak, J. Y Gowin, B. (1988) *Aprendiendo a aprender*. Barcelona: Ediciones Martínez Roca.

Bohl, M; Rynn, M. (2007). *Tools for Structured and Object-Oriented Design*. (7 ed.). [New Jersey]: Prentice Hall.

Sowa, J. F. (1984) *Conceptual Structures: Information Processing in Mind and Machine*. Reading, Mass: Addison-Wesley.

8.2 Lingüística de corpus

Aguilar-Amat, A. (1993). [Tesi doctoral] *Las colocaciones de nombre y adjetivo: Un paso hacia una teoría léxico-semántica de la Traducción*. Servei de publicacions, Universitat Autònoma de Barcelona.

Aguilar-Amat, A; Parra, J; Piqué, R. (1996). *Logical Organization of Information at BACO: A Knowledge Multilingual Database for Translation Purposes*. A: Proceedings of the TKE'96 4th International Congress on Terminology and Knowledge Engineering, Viena, 26-30 d'agost de 1996, pp. 238-244.

Anthony, L. (2004). *AntConc: A Learner and Classroom Friendly, Multi-Platform Corpus Analysis Toolkit*. IWLeL 2004: An Interactive Workshop on Language e-Learning pp. 7 – 13. [en línia] <http://www.antlab.sci.waseda.ac.jp/research/iwlel_2004_anthony_antconc.pdf> [Consulta: 17/05/10].

Estopà, R. (2001). "Elementos lingüísticos de las unidades terminológicas para su extracción automática". A: T. Cabré; J. Feliu (eds). *La terminología científico-técnica: reconocimiento, análisis y extracción de información formal y semántica* (DGES PB96-0293). Barcelona: Institut Universitari de Lingüística Aplicada, Universitat Pompeu Fabra. pp. 67-80.

Estopà, R. (1999). "Eficiencia en la extracción automática de terminología" Perspectives: Studies in Traductology, 7, 2, pp. 277-286, Copenhagen. [en línia] <<http://www.upf.edu/pdi/df/rosa.estopa/docs/PERSPECT.pdf>> [Consulta: 15/03/10].

Jiménez-Crespo, M. A. (2009). El uso de corpus textuales en localización. A: *Revista Tradumàtica*, 7. [en línia] <<http://www.fti.uab.cat/tradumatica/revista/num7/articles/05/05art.htm>> [Consulta: 15/03/10].

Pearson, J. (1998). *Terms in Context*. Studies in Corpus Linguistics. Vol. 1. Amsterdam: John Benjamins.

Saldanha, G. (2009). "Principles of corpus linguistics and their application to translation studies research". A: *Revista Tradumàtica*, 7. [en línia] <<http://www.fti.uab.cat/tradumatica/revista/num7/articles/01/01.pdf>> [Consulta: 15/03/10].

Sánchez-Gijón, P. (2004). *L'ús de corpus en la Traducció Especialitzada*. Barcelona: IULA, UPF, Sèrie materials, 4.

Sinclair, J. (1991). *Corpus, Concordance, Collocation*. Describing English Language. Oxford: Oxford University Press.

Vivaldi, J.; Rodríguez, H. (2006). "Ontologías y extracción de términos". A: Cabré, M.T.; Estopà, R.; Tebé, C. (eds). (2006). *La terminología en el siglo XXI: contribució a la cultura de la paz, la diversidad y la sostenibilidad: Actas del IX Simposio Iberoamericano de Terminología RITERM04*. Barcelona: IULA, Documenta Universitaria. p. 441 – 456.

8.3 Fonts bibliogràfiques relacionades amb la història de la Cultura de Pau i la seva terminologia

Cabré, M.T.; Estopà, R.; Tebé, C. (eds). (2006). *La terminología en el siglo XXI: contribución a la cultura de la paz, la diversidad y la sostenibilidad. Actas del IX Simposio Iberoamericano de Terminología RITERM04*. Barcelona: IULA, Documenta Universitaria

Escola de Cultura de Pau; Servei de Llengües de la UAB. (2009). *Glossari de Cultura de Pau*. [Bellaterra]: Universitat Autònoma de Barcelona.

Fabbri, L. (2006). "La terminología en la resolución de conflictos sociales i políticos". A: Cabré, M.T.; Estopà, R.; Tebé, C. (eds). (2006). *La terminología en el siglo XXI: contribución a la cultura de la paz, la diversidad y la sostenibilidad. Actas del IX Simposio Iberoamericano de Terminología RITERM04*. Barcelona: IULA, Documenta Universitaria. p. 113 – 122.

Fisas, V. (1998). *Cultura de paz y gestión de conflictos*. Barcelona: Icaria.

Galtung, J. (1964). "Summit Meetings and International Relations". A: *Journal of Peace Research*. Vol. 1, núm. 1, p.36 – 54.

Galtung, J. (1985). "Twenty-Five Years of Peace Research: Ten Challenges and Some Responses ". A: *Journal of Peace Research*. Vol. 22, núm. 2, juny, p.141 – 158.

Muñoz, F. A.; López Martínez, M. (eds.) (2000). *Historia de la paz: tiempos, espacios y actores*. Granada: Universidad de Granada. [en línia] <http://www.ugr.es/~eirene/publicaciones/eirene_item12.html> [Consulta: 22/04/2010]

Nacions Unides. *UNTERM*. [en línia] <<http://unterm.un.org/>>

Rueda, B.; Muñoz, A. (eds.) (2004). *Manual de paz y conflictos*. Colección Eirene. Granada: Universidad de Granada. [en línia] <http://www.ugr.es/~eirene/publicaciones/eirene_manual.html> [Consulta: 22/04/2010]

UNESCO. *Constitución*. [en línia] <http://portal.unesco.org/es/ev.php-URL_ID=15244&URL_DO=DO_TOPIC&URL_SECTION=201.html> [Consulta: 22/04/2010]

Unió Europea. IATE. [en línia] <<http://iate.europa.eu/iatediff/SearchByQueryLoad.do?method=load>>

8.4 Corpus d'estudi

Per al castellà

Fisas, V. Anuario 2008 de Procesos de Paz. (2008). Barcelona, Icaria. [en línia] <<http://escolapau.uab.cat/img/programas/procesos/08anuarie.pdf>> [Consulta: 06/04/2010]

Martínez, V. (2004). "Teorías de la guerra en el contexto político de comienzos del siglo XXI", en I. Murillo (ed.) *Filosofía práctica y persona humana*, Salamanca, Servicio de Publicaciones Universidad Pontificia de Salamanca. Ediciones Diálogo Filosófico, 479492. [en línia] <<http://www.ugr.es/~fmunoz/documentos/Teorias%20de%20la%20guerra%20Siglo%20XXI%20no%20endnote.pdf>> [Consulta: 18/05/2010]

Mesa, M. (2008): "La prevención de conflictos y la construcción de la paz en el seno de las Naciones Unidas: de las palabras a las acción", en M. Mesa (ed.). *Escenarios de crisis: fracturas y pugnas en el sistema internacional*, Madrid, CEIPAZ-Fundación Cultura de Paz; Icaria, 15-68. [en línia] <<http://www.ceipaz.org/images/contenido/02.%20manuela%20mesa.pdf>> [Consulta: 18/05/2010]

Ruiz Jiménez, J. A. (2004 a) "Nuevas diplomacias por la paz y los derechos humanos: La diplomacia civil noviolenta" en *Convergencia*, N° 34, enero-abril, UAEM, México. [en línia] <http://convergencia.uaemex.mx/rev34/34pdf/3-JOSE_A_RUIZ.pdf> [Consulta: 18/05/2010]

Per a l'anglès

Barnett J. (2008), "Peace and Development: Towards a New Synthesis". A: *Journal of Peace Research*, 45(1): 75-89. [en línia] <<http://jpr.sagepub.com/cgi/content/refs/45/1/75>> [Consulta: 18/05/2010]

Bratic, V. (2006). "Examining peace-oriented media in areas of violent conflict". Ponència presentada al congrés de l'IPRA, Calgary, 1 juliol.

Bush, K. (coord.) (2009). *Aid for Peace. A Handbook for Applying Peace and Conflict Impact Assessment (PCIA) to PEACE III Projects*. International Conflicts Research Institute. [en línia] <http://www.incore.ulst.ac.uk/pdfs/Handbook-Aid_for_Peace-2009_Dec.pdf> [Consulta: 06/04/2010]

Carnegie Corporation of New York. (2009). *Annual Report 2008*. Annual Reports. [en línia] <http://www.carnegie.org/fileadmin/Media/About/annual_report/CCNY-AR08-18.pdf> [Consulta: 06/04/2010]

Carter Center, The. (2009). *Annual Report 2008-2009*. Annual Reports. [en línia] <http://www.cartercenter.org/.../pdfs/.../annual_reports/annual-report-09_rev.pdf> [Consulta: 06/04/2010]

Goetschel, L; Hagmann, T. (2009). "Civilian peacebuilding: peace by bureaucratic means?" A: *Conflict, Security & Development*, 9: 1, 55 — 73. [en línia] <<http://dx.doi.org/10.1080/14678800802704911>> [Consulta: 18/05/2010]

Hicks, D. (2004). "Teaching for tomorrow: how can futures studies contribute to peace education?". A: *Journal of Peace Education*, 1: 2, 165 — 178 [en línia] <<http://dx.doi.org/10.1080/1740020042000253721>> [Consulta: 18/05/2010]

Höglund, K; Sundberg, R. (2008) "Reconciliation through Sports? The case of South Africa". A: *Third World Quarterly*, 29: 4, 805 — 818 [en línia] <<http://dx.doi.org/10.1080/1740020042000253721>> [Consulta: 18/05/2010]

ONU (2000). Report of the Secretary-General: International Decade for a Culture of Peace and Non-Violence for the Children of the World, 2001-2010. A/55/377. [en línia] <http://www3.unesco.org/iycp/kits/A55_377ang.PDF> [Consulta: 06/04/2010]

- Peou, S. (2002). "The UN, Peacekeeping, and Collective Human Security: From An Agenda for Peace to the Brahimi Report". A: *International Peacekeeping*, 9: 2, 51 — 68. [en línia] <<http://dx.doi.org/10.1080/714002728>> [Consulta: 18/05/2010]
- Richmond, O.(2004) "UN peace operations and the dilemmas of the peacebuilding consensus". A: *International Peacekeeping*, 11: 1, 83 — 101. [en línia] <<http://dx.doi.org/10.1080/1353331042000228403>> [Consulta: 18/05/2010]
- Roe, P. (2008). "The 'Value' of Positive Security". A: *Review of International Studies*, 34:.4. [en línia] <<http://journals.cambridge.org/action/displayAbstract?fromPage=online&aid=2185924>> [Consulta: 18/05/2010]
- Ryan, S. (2003). "The Origins and Development of Peace and Conflict Studies". A: *The Global Review of Ethnopolitics*, 2: 2, gener, 75 — 82. [en línia] <http://www.ethnopolitics.org/ethnopolitics/archive/volume_II/issue_2/ryan.pdf> [Consulta: 18/05/2010]
- Sacipa, S; et. Al. (2006) "Understanding Peace Through the Lens of Colombian Youth and Adults". A: *Peace and Conflict: Journal of Peace Psychology*, 12: 2, 157 — 174. [en línia] <http://dx.doi.org/10.1207/s15327949pac1202_4> [Consulta: 18/05/2010]
- Shaykhutdinov, R. (2010). A: *Journal of Peace Research*, 47 (2): 179 — 191. [en línia] <<http://jpr.sagepub.com/cgi/content/refs/47/2/179>> [Consulta: 18/05/2010]
- Tavares, R. (2008). "Understanding regional peace and security: a framework for analysis". A: 2, 14: 2, 107 — 127. [en línia] <<http://dx.doi.org/10.1080/13569770802176853>> [Consulta: 18/05/2010]
- Woodhouse, T; Ramsbotham, O. (2005) "Cosmopolitan peacekeeping and the globalization of security". A: *International Peacekeeping*, 12: 2, 139 — 156. [en línia] <<http://dx.doi.org/10.1080/01439680500066400>> [Consulta: 18/05/2010]